

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 38
15/2022
30. júl 2022

Cena 0,80 €

Ľudovít Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVO O SLOVENSKU

Druhá samostatná Slovenská republika, postavená na demokratických základoch, vznikla prvého januára 1993. Na prelome rokov si teda pripomenieme jej tridsiate výročie. Jej základy národne uvedomelá inteligencia a väčšina slovenskej verejnosti položili už počas roka 1992. Boli to mílniky ako výzva 61 krokov k slovenskej identite, Kongres slovenskej inteligencie na Donovaloch, prijatie Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky a Ústavy Slovenskej republiky Slovenskou národnou radou a ústavné rozdelenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

Práve Deklarácia o zvrchovanosti SR zo 17. júla 1992 bola ústavným štartérom k ceste k samostatnosti. V rámci debát o budúcnosti spoločného štátu dali slovenskí poslanci jasne najavo, čo si o pokračujúcom manželstve s Čechmi myslia. Bolo to jednoznačné politické rozhodnutie. Federálny prezident Václav Havel reagoval na to svojou rezignáciou. A Slováci od tohto momentu zapalujú na svojich vrchoch Vatry zvrchovanosti. Táto milá tradícia pretrváva dodnes.

Smutné je, že si ju viac pripomínajú radoví občania na čele s Maticou slovenskou ako oficiálni predstavitelia štátu. Prezidentka či vládni politici sa pri príležitosti tridsiateho výročia prijatia deklarácie zmožili akurát tak na povinné vyjadrenia pre médiá, čo za nich napísali ich tlačoví tajomníci. Nikde na Slovensku ich nebolo pri Vatrách zvrchovanosti vidno. Jeden bol v zahraničí, druhý pracovne zaneprázdnený, tretí na turistickom výlete...

Oslavy sa teda opäť pripravovali v obci Stará Bystrica, ako je to už posledných osemnásť rokov. Dávno prekročili regionálny charakter a stali sa celoslovenskými. Tento rok prišiel dokonca český exprezident a strojca delenia federácie Václav Klaus. Keď neprišla prezidentka Zuzana Čaputová, prišiel jej predchodca Ivan Gašparovič. Atmosféra bola príjemná. Bolo cítiť porozumenie, priateľstvo, hrdosť i zábavu. Oslavy neprekazili ani nevyberané útoky liberálnych médií o tom, že sú straníckou akciou opozičného Smeru. Aj keď Smer podujatie finančne podporil, zďaleka to nebol ich stranický míting.

O tom, ako si naši novodobí inkvizítori v liberálnych habitoch predstavujú demokraciu a slobodu, je práve toto číslo Slovenských národných novín venované Deklarácii Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

XCDXXXX

PLAMENE HRDOSTI

FOTO: archív MS

Škandál na festivale Pohoda

str. 3

Robert Fico exkluzívne pre SNN

str. 6

A čo ďalej, Slovenky a Slováci?

str. 11

TRI OTÁZKY PRE: Jána PODMANICKÉHO, poslanca a starostu obce Stará Bystrica

Národná hrdosť pomáha rozvoju spoločnosti

• Oslavy zvrchovanosti vo vašej obci pravidelne usporadúvate už osemnásť rokov. Kedy sa zrodila myšlienka neustále si ich pripomínať?

Vždy som bol národne orientovaný. Zdravú národnú hrdosť považujem za pozitívnu hodnotu, ktorá významne pomáha úspešnému rozvoju spoločnosti. Keď som sa v januári 2003 stal starostom obce Stará Bystrica, spoločne s kolegami sme zorganizovali ešte v tom istom roku prvý ročník Osláv zvrchovanosti. Postupne sa tieto slávnosti stali najväčším podujatím tohto typu v Slovenskej republike.

• Politickí oponenti a liberálne médiá vás skritizovali za to, že orga-

nizátorom nedávnych osláv zvrchovanosti bola strana Smer – SD. Do akej miery bola ich kritika oprávnená?

Hlavným organizátorom bola Obec Stará Bystrica. Okrem nej slávnosti spoluorganizovalo viacero subjektov. Náklady na toto podujatie nie sú malé, snažíme sa osloviť sponzorov. V tomto roku vzhľadom na krízu niekoľko sponzorov vypadlo. Prívilal som ochotu strany Smer zobrať na seba značnú časť výdavkov a takýmto spôsobom pomôcť zorganizovať tento ročník. Otázka teda znie skôr tak, prečo štát nie je ochotný poskytnúť na národnú slávnosť, na ktorej sa roky zúčastňujú tisíce ľudí, ani euro? Médiá by sa mali skôr pýtať, prečo neprispela vláda, prečo neprispelo ministerstvo kultúry?

• Nebolo by efektívnejšie a vhodnejšie, keby oslavy zvrchovanosti boli v gescii troch najvyšších ústavných činiteľov?

Aj pre nás by to bolo ľahšie, keby najvyšší ústavní činitelia prejavili ochotu zapojiť sa do prípravy osláv. Pripomínam, že Obec Stará Bystrica pozvala skoro všetkých žijúcich poslancov bývalej SNR, ktorí v roku 1992 hlasovali za Deklaráciu o zvrchovanosti SR. Niekoľko mesiacov sme práčne dávali dohromady kontakty. Vyše dvadsať z nich sa na oslavách aj zúčastnilo. Som nesmierne rád, že aspoň takýmto spôsobom si Slovenská republika ich pôsobenie mohla pripomenúť v Starej Bystrici.

Zhovárал sa: Matej MINDÁR

V SNN 16/2022
SI PREČITATE

Najbližšie vydanie Slovenských národných novín 16 vyjde s dátumom 13. august 2022
■ Kniha Fortissimo je určená pre pamätníkov poctivej bluesovej a rockovej hudby
■ Psychiater Martin KALAŠ: Nikto Slovákomu nie je takou škodnou ako iný Slováč

V Starej Bystrici sa uskutočnili národné oslavy slovenskej zvrchovanosti

Samospráva suplovala štátne orgány

Matej MINDÁR – Foto: Richard NOVÁK

Kysucká obec Stará Bystrica pod vedením dlhoročného starostu Jána Podmanického už po osemnásty raz pravidelne supluje najvyššie štátne orgány pri oslavách zvrchovanosti. Pri príležitosti tridsiateho výročia prijatia Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR sa vedenie tejto obce rozhodlo osláviť túto historickú udalosť na najvyššej úrovni. Okrem bývalého českého prezidenta a premiéra Václava Klauza sa na tohtoročných oslavách 15. – 16. júla 2022 zúčastnil aj bývalý dvojnásobný prezident SR Ivan Gašparovič a niektorí poslanci SNR, ktorí svojim hlasom podporili slovenskú zvrchovanosť. Okrem nich pozvanie prijala aj časť bývalých a súčasných poslancov NR SR.

Vatru zvrchovanosti v Starej Bystrici zapálil aj strojca rozdelenia Česko-Slovenska bývalý český prezident Václav Klaus.

Na pódium v Starej Bystrici sa triedal jeden folklórny súbor za druhým. Vyvrcholením bolo vystúpenie tanečníkov z FS Partizán.

Súčasťou bohatého kultúrneho programu boli aj diskusie v rámci troch samostatných panelov. Vo vestibule miestnej základnej školy v prvom bloku „Čo dnes spája slovenskú a maďarskú politiku?“ mali pôvodne spoločne diskutovať poslanci Národnej rady SR Ľuboš Blaha (Smer – SD) a György Gyimesi (OLaNO). Po tlaku liberálnych médií, a pravdepodobne aj zo strany vedenia najsilnejšej koalície strany, poslanec Gyimesi na poslednú chvíľu odriekol svoju účasť. Je veľká škoda, že podľahol tlaku zhora. Mohli sme byť svedkami zaujímavej diskusie nielen o slovensko-maďarských vzťahoch, ale aj o vzájomnom chápaní postavenia národnostných menšín v Maďarsku a na Slovensku. Takisto sme sa mohli dozvedieť, ako pán poslanec Gyimesi vníma domácu a zahraničnú politiku maďarského premiéra Viktora

Orbána vo vzťahu k Európskej únii, k utečeneckej kríze a k vojne na Ukrajine. Pre tieto skutočnosti poslanec Ľuboš Blaha viac-menej hovoril o témach národnej a ľavicovej politiky.

■ POTLESK PRE KLAUSA

V rámci druhého bloku „Kde sa posunulo Slovensko od zvrchovanosti?“ diskutovali spoločne politológovia Eduard Chmelár a predseda Politologického odboru Matice slovenskej a člen matičného výboru Roman Michelko. Obaja z nich sa zhodli na tom, že vyhlásenie slovenskej zvrchovanosti bolo správnym a zároveň nevyhnutým historickým krokom k zavŕšeniu národno-emanipačného zápasu slovenského národa o vlastnú štátnosť, ktorý začali už v prvej polovici 19. storočia predstavitelia štúrovskej generácie na čele s Ľudovítom Štúrom

a Jozefom Miloslavom Hurbanom. Zároveň pripomenuli, že ako štát môžeme nezmyselnými a prenáhlenými vnútro- a zahraničnými a zahranično-politickými krokmi postupne stratiť svoju štátnu suverenitu a zvrchovanosť.

Za veľkého potlesku vstupoval do vestibulu základnej školy bývalý český prezident a premiér Václav Klaus, ktorý sa spolu s Vladimírom Mečiarom v druhej polovici roka 1992 dohodol na ústavnom a mierovom rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR) na dva samostatné štáty (Slovenská republika, Česká republika). Ako exkluzívny host posledného tretieho bloku „Suverenita štátu v čase krízy EÚ“ hovoril o základných príčinách súčasných problémov európskej integrácie. Podľa jeho názoru čoraz hlbšia politická integrácia Európskej únie ničí podstatu

národných štátov. Základným stavebným kameňom spoločnosti podľa V. Klauza je rodina, na inej štátoprávnej úrovni je to jednoznačne národný štát, ktorý je zárukou demokracie. Odmietol umelú unifikáciu Európskej únie a upozornil na sebadeštrukciu západnej Európy. Prezident Klaus nevynechal ani svoje spomienky a skúsenosti z obdobia rozdelenia spoločného štátu. Ako sám povedal, toto rozdelenie je dodnes svetovým unikátom a príkladom pre ostatné národy, ako sa kultivovaným, ústavným a mierovým spôsobom snažiť o vlastnú štátnosť.

Počas kladenia otázok zaznela z publika aj otázka, prečo si Česká republika ako jeden z nástupníckych štátov po bývalom Česko-Slovensku ponechala jeho štátne symboly, keď sa v ústavnom zákone o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v článku 3 odsek 2 píše: „Česká republika a Slovenská republika nesmú po zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky používať štátne symboly Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.“ Odpoveď prezidenta Klauza sa niesla v duchu, že český národ sa viac identifikoval s bývalým česko-slovenským štátom ako slovenský, a preto považoval za logické, že si Česká republika nakoniec ponechala česko-slovenské štátne symboly.

■ VATRA ZVRCHOVANOSTI

Oficiálny program pokračoval na Rínku sv. Michala Archanjela. Starosta obce Stará Bystrica Ján Podmanický odovzdal ďakovné predmety prítomným poslancom bývalej Slovenskej národnej rady, ktorí podporili Deklaráciu SNR o zvrchovanosti SR. Bývalý prezident SR Ivan Gašparovič vo svojom prejave postavil otázky, prečo sa na tomto podujatí nezúčastnila prezidentka alebo sa samostatne nekonal celoštátne oslavy v gescii súčasných ústavných predstaviteľov. Pozvanie prijali: Bartošíková Mária, Bartošová Eva (teraz Copáková), Fekete Ján,

Fico Robert, Gašparovič Ivan, Hanker Jozef, Homola Pavol, Hraško Juraj, Hrnko Anton, Kobela Stanislav, Kuriščák Štefan, Matejka Arpád, Mušková Ľudmila, Prokeš Jozef, Sokol Peter, Weiss Peter, Zeman Ján a Zoričák Alfonz. Zavŕšením osláv bolo slávnostné zapálenie Vatry zvrchovanosti, ktorú zapálili Václav Klaus, Ivan Gašparovič, Robert Fico a Ján Podmanický.

Hudobno-kultúrnu časť programu mali pôvodne obohatiť celoslovenský folklórny súbor SLUK a hudobná skupina Peter Bič Project. Po kritike liberálnych médií, niektorých predstaviteľov koalície a neprajníkov slovenskej samostatnosti, že oslavy zvrchovanosti sú akciou opozičnej strany Smer-SD, odvolali svoju účasť. Všetci návštevníci sa mohli presvedčiť, že tieto oslavy neboli žiadnou stranickou akciou.

■ POZDRAV MATICE

S pozdravným príhovorom vystúpil aj predseda Matice slovenskej Marián Gešper. V mene najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne vyslovil uznanie poslancom Slovenskej národnej rady z roku 1992 a vyzdvihol ich občiansku statočnosť, ale i vizionárstvo, keďže po 30 rokoch môžeme konštatovať, že to bolo správne rozhodnutie. Vyzdvihol aj štúrovskú generáciu, hurbanovských dobrovoľníkov z roku 1848 až 1849, národniarov z konca 19. storočia, SNR z roku 1918, predstaviteľov autonómistického hnutia, ale aj ďalšie mífny našich dejín, a to cez povstaleckú SNR z roku 1944 a zákon o federácii z roku 1968 až po rok 1992 a vznik SR. „Vývoj dejín z pohľadu dneška už sa nezdá optimisticky vzostupný, môže mať aj nebezpečný spätný chod, a to aj v oblasti ľudských práv, preto všetci od predstaviteľov štátnej i verejnej správy či kultúrnych organizácií by mali urobiť všetko pre udržanie dráha vykúpenej slovenskej štátnosti z roku 1993,“ dodal predseda MS.

VŠIMLI SME SI

V júni sa tradične koná v Prešove podujatie venované šarišskému i rusínskemu folklóru. Po dvoch rokoch táto tradícia pod názvom Folklór Prešov opäť ožila 27. júna už na dvadsiatom druhom ročníku. Organizátori chcú na podujatí vytvoriť priestor aj menej známym folklórnym telesám. Prehliadku pripravuje Miestny odbor Matice slovenskej v Prešove a jeho spoluorganizátormi sú aj Dom MS v Prešove, PKO

Folklór Prešov

Prešov a Rusínska obroda na Slovensku. Folklórne slávnosti sa v tomto roku konali v Roku odkazu štúrovcov a aj vďaka ústretoivosti PKO na Hlavnej ulici metropoly Šariša. Krásne počasie umocnilo dojmy a atmosféru skvelých vystúpení folklórnych súborov, skupín i sólových spevákov z celého regiónu a diváci mohli prežiť neobyčajné zážitkové popoludnie. Na jeho úvod zaznela hymna Slovenskej republiky a po nej sa ujal slova predseda MO

MS v Prešove Pavol Kleban, ktorý postupne privítal hostí: riaditeľku D MS v Prešove Slávu Jurkovú i štatutárneho zástupcu riaditeľa PKO Prešov Rastislava Pažina. Po úvodnom privítaní predseda MO MS v príhovore vyzdvihol potrebu udržiavania tradícií a zvykov prostredníctvom hudby, spevu i tanca z tých-ktorých oblastí Slovenska. Pripomenul aj Rok odkazu štúrovcov vyhlásený na tento rok v Matici slovenskej, výročia osobností Slovenska a ďalšie udalosti, ktoré si treba pripomenúť.

Program dvadsiateho druhého ročníka podujatia bol naozaj bohatý a diváci si mali z čoho vybrať. Pozvanie vystúpiť na podujatí prijali DFS Filajčka pri ZŠ Šrobárova Prešov, DFS Zvonček pri ZŠ Ľubotice, FS Solivarčan, FS Javorina z Malého Šariša, manželia Nachajovci z Podhradika, spevácka skupina Ľubovník z Hanisky, FS Kendičan z Kendíc, DFS Rozmarija pri ABC CVC v Prešove a svoje umenie predviedla aj vynikajúca slovenská a rusínska speváčka z Chmeľovej Marianna Železná, ktorú na akordeóne sprevádzal Radoslav Duda.

Podujatie svedčilo o tom, že zachovávanie nášho tradičného ľudového dedičstva má, našťastie, aj dnes svojich pokračovateľov. Potešil najmä fakt, že sa na ňom predstavilo mnoho detských či mládežníckych súborov. Prehliadku finančne podporila Matica slovenská.

Sláva JURKOVÁ – Foto: Marko GAJDOŠ

Rokovanie na najvyššej úrovni o vzájomnej spolupráci

Matica slovenská pozýva k spolupráci

Spolupráca medzi Maticou slovenskou a inými partnerskými organizáciami je kľúčová. Medzi ne patri aj Slovenský zväz protifašistických bojovníkov. Oficiálne stretnutie predstaviteľov MS a SZPB sa uskutočnilo v sídle SZPB v Bratislave 28. júna 2022.

ČO INÍ NEPIŠU

v pracovnom, ale aj organizačne záväznom duchu, čo len potvrdzuje úzke spoločné kontakty medzi MS a SZPB.

Na stretnutí odovzdal predseda MS Ladislavovi Skrakovi bronzovú medailu MS za zachovávanie tradícií a odkazu našich predkov pri príležitosti jeho životného jubilea. Ladislav Skrak je dlhoročný predseda Výtvarného odboru MS a agilný organizátor mnohých výstav a iných umeleckých podujatí. Je

tiež autorom súboru cyrilo-metodských výstav, ako aj výstav k štúrovskému výročiu, ktoré sú matičiarkej obci dobre známe. Ako funkcionár SZPB je zároveň aj úzkou „spojkou“ medzi oboma organizáciami.

■ PRÍNOSNÁ SPOLUPRÁCA

MS a SZPB rozvíjajú spoluprácu na všetkých úrovniach vrátane tlačovín a periodík. Veríme, že táto úzka kooperácia sa bude naďalej úspešne vyvíjať.

Peter SCHVANTNER
a Ladislav SKRAK
Foto: Ladislav SKRAK

Maticu slovenskú na rokovaní s partnerským SZPB zastupovalo jej reprezentatívne vedenie, rovnako aj partnerskú organizáciu protifašistických bojovníkov.

Škandál a pachuť Pohody

Roman MICHELKO

Slovenská spoločnosť je extrémne rozdelená a začína sa to prejavovať aj na hudobných festivaloch. Presnejšie povedané, postupom času sa z jedného z nich, konkrétne z Pohody, stal festival politickej piesne, kde sa ako „svätá na orloji“ striedal v rámci „politického školenia mužstva“ jeden druh starostlivo vybraných politikov. Ak by sme mali načrtnúť do dlhšej minulosti, svojou „drahou prítomnosťou“ tento festival pocítil Václav Havel, ale aj politický skrachovanec Fedor Gál, Ivetta Radičová či Andrej Kiska, no a čo je už úplne absurdné aj špeciálny prokurátor Daniel Lipšic či dokonca šéf NAKA Ľubomír Daňko. Je pravdou, že historicky najväčší prešlap sa udial vtedy, keď na pôde festivalu ohlásil vtedajší minister obrany Juraj Liška (SDKÚ) zrušenie povinnej prezenej služby. To bolo dosť aj na inak alibisticky sa tváriace médiá a šéfovi Pohody Michalovi Kaščákovi to aspoň platonicky vyčítali. Na Pohode sa strie-

dali aj iné, verejne známe osobnosti, napríklad arcibiskup Róbert Bezák, ktorý sa odvtedy stal „libingom“ liberálnych médií.

Až tohto roku nastala malá, ale o to viac viditeľná chyba v systéme. Na festival Pohoda bol pozvaný aj biskup Jozef Haľko, ktorý mal na rováši jeden „ťažký hriech“. Niekedy začiatkom roka si dovolil okomentovať seriál Priznanie, ktorý vysielala RTVS nasledujúcimi slovami: „Nič netušiaci divák musí pozeráť na dve ženy, ako sa partnersky bozkávajú, ako si vyznávajú lásku, ako kritizujú spoločnosť, ktorá ich nevie pochopiť, ako hovoria o tolerantnej bábickej. Táto téma je veľmi citlivá, sama RTVS avizovala, že bude citlivé témy otvárať, no treba povedať, že to robí veľmi necitlivým spôsobom.“ Tento „škandalózný“ výrok mu vyniesol nomináciu v ankete Homofób roka. Víťazom sa síce nestal, ale aj to stačilo na jeho masívnu diskreditáciu.

Čo sa teda na Pohode stalo? Organizátori Pohody sa rozhodli „dať mu šancu“, aby sa pokajal, a tým aj možnosť, aby sa napriek svojmu „strašnému prešlapu“ nakoniec znova zaradil do spoločnosti „slušných“ ľudí. Tu však nastala chyba v systéme. Biskup Haľko

KOMENTÁR

sa nijak zásadne nepokajal, ba práve naopak, dohodlo sa, že na Pohode bude mať svedenie, kde by prípadne mohol absolvovať intímne rozhovory, možno aj s predstaviteľmi iných názorov. Niečo také pobúrilo agresívnu časť LGBTI komunity a vyústilo do nechutného incidentu, ktorý v ohydnej nahote vykreslil charakter našich progresívov. Čo sa vlastne očakávalo od biskupa Haľka? Že sa ospravedlní za svoj názor na to, že vo verejnoprávnej televízii sa nemá zobrazovať lesbický vzťah? Ako nakoniec prebehol incident, keď vraj

biskup Haľko arrogantne odmietol diskusiu s LGBTI komunitou? Očiti svedkovia tvrdia, že ten „pokos o diskusiu“ zo strany prívrtencov LGBT komunity prebehol úplne inak, ako o ňom hovorí hlavný organizátor Kaščák. V noci za biskupom Haľkom prišla skupina podgurážených mladíkov, rozbíjali fľaše, búchali mu na chatku, omočili mu ju a všetci sa na tom smiali. Zároveň vrieskali, aby vyliezol von, aby odtiaľ vypadol, že tu nemá čo robiť, že sa nemá pchať tam, kde ho nikto nevolá, že ľudia tam neprišli preto, aby počúvali jeho „žvásty“. Biskup na tieto výzvy nereagoval, a tak mu vyvesili na chatku dühovú vlajku.

Najabsurdnejšie na tom však bolo, že za tento incident sa organizátor Pohody Michal Kaščák neospravedlnil biskupovi Haľkovi, ale, naopak, ospravedlňoval sa agresívnym návštevníkom Pohody za to, že si vôbec dovolili pozvať biskupa Haľka a že zle odhadli jeho ochotu kajať sa za svoje homofóbne zločiny. Tento incident jasne ukázal, ako si progresívci z Pohody predstavujú dialóg, respektive jasne tým dokázali, že niečo takého vôbec nie sú schopní. Neznášanlivosť, kádovanie a kráľovanie však liberálne médiá prejavili aj inak. Úplne nezmyselne totiž ľudia blízki Pohode zaútočili na celonárodné oslavy tridsiateho výročia zvr-

chovanosti, ktoré sa uskutočnili 16. júla v Starej Bystrici. Z hľadiska extrémne spolitizovanej Pohody absurdne zaútočili na tieto oslavy s tým, že je to politický míting Smeru, a vyvolali obrovský nátlak na účinkujúcich, konkrétne na SĽUK a hudobnú skupinu Peter Bič Project, s cieľom donútiť ich, aby svoju účasť na takejto spolitizovanej akcii odriekli. Zámienkou mala byť debata poslancov Ľuboša Blahu a Juraja Gyimesiho, ale aj beseda s exprezidentom Českej republiky Klausom a v neposlednom rade aj debata dvoch politológov o tom, kam sa naša spoločnosť dostala za tých tridsať rokov od zvrchovanosti.

Bohužiaľ, tento absurdný a nepriestupný nátlak bol úspešný, ale len čiastočne! Reakciou na takéto megapokrytectvo bolo, že sa organizátorom začali spontánne ponúkať iní umelci, a tak SĽUK v plnej miere nahradil Ján Berky Mrenica mladší, Peter Bič Project nahradili česká popová skupina Verona a Modus Memory Mariana Greksu. Po celom útoky tak ostala len trpká pachuť a vedomie o dvojitých kilometroch, ktoré liberálne médiá a ideológovia Pohody tak radi a často používajú. Tentoraz im to nevyšlo a treba len veriť, že podobne skončia aj pri ďalších pokusoch o trápne kádovanie a kráľovanie.

Horúce hlavy v politike

Ivan BROŽÍK

Sú horšie ako ktorýkoľvek teplý front s tropickými rekordmi. Horúce hlavy v politike. Čím viac horúce, tým viac avizujúce beznádej. Starší si pamätajú na hlavy v politike, po ktorých zostal myšlienkový odkaz. Hodnotovo-myšlienkový. Môžeme ísť do zahraničia, iba narýchlo: Willy Brandt či Olof Palme, alebo sa vrátiť v našej slovenskej politickej histórii pár rokov naspäť a spomenúť si napríklad na Ivana Lалуho alebo na mnohých iných nositeľov profesorských titulov v kreslách ministrov či vo vedení parlamentu. Zamyslime sa, čo zostane v našej histórii hodnotové po súčasných politikoch... Politika je umením spravovať veci verejné, umením riadiť štát a obhajovať záujmy jedného štátu voči druhému, vytvárať a udržiavať vzťahy medzi týmito štátmi. Podľa známeho nemeckého politika a vojvodu z 19. storočia

Bismarcka „politika nie je exaktná veda... je to umenie možného“. Politika podľa historika Davida Millera je proces, v ktorom skupina ľudí, ktorých názory a záujmy sú spočiatku odlišné, dosahuje kolektívne rozhodnutia, ktoré sú všeobecne považované pre

POZNÁMKA

skupinu za záväznú a presadzujú sa ako spoločný spôsob konania.

Politika u nás je prezentovaná skupinou ľudí, ktorí majú hneď počas voľieb a po voľbách jediný spoločný cieľ – zabetónovanie moci – a potom sa tento ich spoločný cieľ parceluje na drobné škvarky v podobe moci jednotlivca, pozícií jednotlivca, politického a ekonomického vplyvu jednotlivca. Nuž a k tomu Bismarckovi – ako sa naozaj verejne a bez okolnosti u nás ukazuje – naša politika je

predvádzaním nemožného. Často až tak nemožného a neprijateľného, že je oprávnené si myslieť, že ide o vonkajší prejav nejakej diagnózy. Škoda, že platí to: ak niekto chce riadiť automobil, potrebuje posudok od odborníka na psychickú spôsobilosť. No kto chce riadiť štát, vystačí si iba s vlastným sebavedomím. Až sa niekedy Slovensko dopracuje k nejakej prítomnej moci, stálo by za to to pravidlo o „vodičáku“ pretaviť i do zákonov o voľbách. A okrem psychickej spôsobilosti stanoviť ako zákonný predpoklad voliteľnosti aj odbornú spôsobilosť.

„V totalitných režimoch sa idioti dostávajú k moci intrigami a násilím, v demokracii slobodnou voľbou.“ Myšlienka pochádza od Gabriela Lauba, českého esejistu a publicistu minulého storočia. Ak by žil o tridsať rokov dlhšie, možno by svoj výrok pozmenil. Intrigy, násilie, idioti a moc – hit

politické sezóny. A tak sa „múdro“ z politiky vytratilo a okolo nás znejú všade iba prázdne slová. Sme divákmi na mizernom predstavení o demokracii, v ktorom herci nevedia hrať a ani nevedia, čo hrajú, lebo popri naháňaní vlastných záujmov si akosi nestihli prečítať scenár tej hry. Idey nahradili (ako rýchlo zas) ideológie. Myšlienku vystriedala dogma a informácie nahradila propaganda. Moc má svojich udavčov, a dokonca niektorí „ctení“ poslanci Národnej rady Slovenskej republiky priam volajú po tom, aby sa udávanie odmeňovalo.

Horúce hlavy. Ale čo v nich je...? Všimli ste si, že naši politici sa nikdy nevyjadrujú v prítomnom čase? Buď melú stále o niečom, „čomu sa budú venovať“, čo „budú riešiť“, čo „posúdia“ alebo odvrknú – „lebo Fico“. Prítomný čas nikde. Teraz toto a takto. Odstúpime, neustúpime, odmietneme, nebudeme súhlasiť, budeme chcieť, žiadať. Iba pre seba. Kde sa v tom stratil občan? Skončíme radšej výrokom známeho dramatika a esejistu Georgea Bernarda Shawa: „Morálka národa a charakter ľudí sa podobajú zubom. Čím sú skazenejšie, tým viac to bolí, keď sa ich niekto dotkne.“ Tak sa teda nedotýkajme!

AKO BOLO, ČO BOLO

Pred pár týždňami prišla smutná správa. Vo veku 88 rokov zakončil svoju životnú púť dramatik Ján Solovič. Vytvoril úctyhodný počet diel, ktoré uviedli alebo aj neuviedli v divadlách, rozhlase a televízii – Posledná hravica, Polnoc bude o päť minút, Súhvezdie draka, Kar na konci roka, Strašne ošemetná situácia, Žobrácke dobrodružstvo, Meridián, Strieborný jaguár, Zlatý dážď, Pozor na anjelov, Kráľovná noci v kamennom mori, Právo na omyl, Peter a Pavol, Príliš odvážny projekt, Zvedavý rytier a krásna panna, Krvavý trón, Divožienky a Maharadža z rojalu...

Ja pripomením príbeh, ktorý sa začal v rýchliku do Prahy za nebohého socializmu. So spoličiacom z VŠMU Ľubom Stančekom sme sprevádzali Soloviča na premiéru jeho hry Meridián v Divadle S. K. Neumanna. Vo vlaku je čas na debaty. Do reči sa dostala jedna z najlepších slovenských komédií Žobrácke dobrodružstvo, ktorú uviedol režisér Jozef Palka na Malej scéne SND v roku 1970.

Videli sme ju viackrát a nevedeli sa vyrehoťaj na bravúrnej komike Fera Dibarboru v postave holiča Geju Galibu. Dramatik vyzdvihoval, že Dibarbora mal v sebe tragikomickú strunu. Nepotreboval veľké gestá. Hral zúfaleho malého

dili sme, či by si vedel predstaviť Žobrácke dobrodružstvo s Julom Satinským a Milanom Lasicom. Táto myšlienka ho zaujala napriek tomu, že populárna dvojica mala na Slovensku politického „zarcha“. Na ich predstavenia sme

Igora Bázlika a pesničkami Milana Lasicu a Tomáša Janovica. V roku 1978 vyšla aj jeho nahrávka na LP platni. Po Jánovi Solovičovi dvojicu v kritickom období zaštila ďalšia osobnosť – spisovateľ Vladimír Mináč, keď im umožnil

dostal občasnú Bradlo. Bol v ňom titulok M. R. Štefánik – Slovák, Čechoslovák, Európan. V knižke Moje radosti s podtitulom Polstoročie s ochotníkmi (1956 – 2006, vyšla vo vydavateľstve Štúdio humoru a satiry, ktoré vlastní maliar a karikatúrista Milan Stano) sa vyjadril jasne: „V mojej hre je Štefánik iba Slovák.“ To sa po prevrate na Slovensku podľa istých kruhov nepatriilo.

Ján Solovič sa v roku 1974 preslávil mimoriadne úspešným seriálom Straty a nálezy, ktorý vysoko vyčnieva nad dnešnými seriálovými nepodarkami. Dramatik prejavil svoj vzťah k ochotníkom v scenári sedemdielneho seriálu Fanatici, na ktorom spolupracoval s dramaturgom Štefanom Havlíkom. Hlavné postavy vytvorili Julio Satinský a Eva Krížiková. Po novembri v roku 1989, tesne pred dokončením, sa práce na seriáli zastavili a ktosi údajne zničil nakrútený materiál.

Je pozoruhodné, že počas „nežnej revolúcie“ boli pre jej niektorých protagonistov trňom v oku väčší Mináč a Solovič ako hlavný ideológ Ľudovít Pezlár...

O čom sa pri Solovičovi nehovorí

Peter VALO

človečika, ktorý sa chystá pre peniaze zabiť starého žobráka. Komédiu Žobrácke dobrodružstvo zahrli mnohé profesionálne divadlá v bývalom Československu a dosiahla tri desiatky premiér v zahraničí a množstvo inscenácií v ochotníckych divadlách, kde bol Solovič hádam najhranejší súčasný autor.

Solovič medzi rečou spomenul adaptáciu tejto hry v moskovskom Divadle Jermolovovej, do ktorého textu zaradili pesničky. Neskôr ju zahrli v Brne. Nadho-

cestovali za riekou Moravu. Dramatik sa vyjadril, že by na takúto spoluprácu pristal.

Julio tento nápad prijal bez problémov. Milan bol zo začiatku rezervovaný. Keď obaja povedali áno, uskutočnilo sa stretnutie, pri ktorom im dal dramatik voľnú ruku. Vedenie Novej scény súhlasilo a Solovič sa pustil do zápasu s pezlárovskou ideologickou kamarilou na ÚV KSS. Napokon v roku 1975 uzrel svetlo sveta najvydarenejší slovenský muzikál Plné vrecká peňazí s hudbou

dramatizáciu jeho Výrobca šťastia – a vzniklo ďalšie úspešné predstavenie. Medzi Solovičom a Lasicom vzniklo priateľstvo. Do prevratu v roku 1979 ich vidali, ako sa v nedeľné dopoludnia prechádzali po dunajskom nábreží...

Po politickom prevrate v roku 1989 sa Solovič dostal do nemilosti. Jeho hru o Štefánikovi odmietli ochotníci z Brezovej pod Bradlom. V susedných Vrbovcich požiadali Soloviča o čítanú prezentáciu tejto hry. Zožal veľký aplauz. Neskôr sa mu do ruky

SEBAOBRAHA

Nie, nie je to povzdych nad tým, ako sa správajú – hoci aj o tom by sa dalo veľa písať – dnes je to o tom, koľko zbytočne v uplynulých mesiacoch nedojazdili do svojho cieľa, ale v lepšom prípade ich odviezla sanitka. Polícia najnovšie (zjavne okrem iných podobných) vyšetruje okolnosti nehody, pri ktorej v Sereďi nacúvalo osobné auto do cyklistky. Liečbu jej zranení odhadli zdravotníci na štyridsať až šesťdesiat dní.

Problémovi cyklisti!

„Na parkovisku na Námestí slobody chcel 35-ročný vodič v aute Škoda Octavia vyjsť z parkovacieho miesta. Pred tým, ako pridal plyn a začal cúvať, si pravdepodobne nevšimol za autom cyklistku a do staršej ženy narazil. Žena vo veku sedemdesiat rokov utrpela pri náraze zlomeninu nohy. Polícia nehodu vyšetruje ako prečin ublíženia na zdraví z nedbanlivosti,“ informovala krajská policajná hovorkyňa v Trnave Mária Linkešová.

Najčastejšou príčinou dopravných nehôd na slovenských cestách je nevenovanie pozornosti jazde vodičmi motorových vozidiel, ale ani cyklistami a tiež nedostatočné sledovanie situácie v premávke. Preto by sa všetci mali v premávke správať veľmi zodpovedne. Doteraz platné pravidlá ukladali vodičovi pri odbočovaní doprava dať prednosť v jazde cyklistovi jazdiacemu rovno. Po novele zákona im pribudla povinnosť pri odbočovaní doprava dať prednosť v jazde aj cyklistom, jazdiacim súbežne s cestou po ceste pre cyklistov, ktorá je od cesty oddelená. Najväčší pozor si treba dávať pri odbočovaní z hlavnej cesty, keď vodič musí dať prednosť cyklistovi pohybujúcemu sa nielen po ceste ďalej rovno, ale aj po cyklistickej cestičke, ktorá je rovnobežná s hlavnou cestou. Takisto pri vchádzaní z vedľajšej cesty na hlavnú, ak súbežne s hlavnou cestou vedie cestička pre cyklistov, musí dať šofér na vedľajšej ceste prednosť cyklistovi.

Podľa nových pravidiel musia vodiči sledovať nielen premávku na cestách, ale pred križovatkami aj situáciu vedľa ciest. Cyklisti sa pohybujú oveľa rýchlejšie ako chodci, dokonca rýchlejšie ako spomaľujúce autá. Preto si odbočovanie vpravo vyžaduje viac pozornosti zameranej na pohyb cyklistov. Nedanie prednosti v jazde môže pre nich skončiť oveľa tragickšie ako u chodcov. Pri jazde šiestich a viacerých cyklistov sa umožňuje jazda vedľa seba, čo umožňuje bezpečnejšie predchádzanie športových a rekreačných cyklistov. Jazda vo dvojici je povolená na poľnej či lesnej ceste a v obytných zónach. Začalo platiť pravidlo o 1,5-metrovom odstupe pri predbíhaní cyklistu mimo obce (nad 50 km/h), v obci či v meste (do 50 km/h) je to len jeden meter. Osoby, ktoré sprevádzajú na bicykli alebo vezú v sedačke deti do desiatich rokov, budú môcť bicyklovať aj na chodníku, pokiaľ neobmedzia a neohrozia chodcov. Tento zákon tak upravuje doterajšie znenie, keď malé dieťa mohlo ísť po chodníku, ale jeho zodpovedný zástupca len na vedľajšej ceste. Nemotorová kolobežka sa môže používať aj na chodníku, ak jazdec na nej neprekročí rýchlosť bežnej chôdze. Motorová kolobežka patrí na cestné komunikácie.

(ib)

Marián ANDEL: Samostatná Slovenská republika potvrdila životaschopnosť Úspešný zápas Slovákov o vlastný štát

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: zdroj, TASR

Pri príležitosti tridsiateho výročia prijatia Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR sme sa rozprávali s vtedajším politickým exponentom Mariánom ANDELOM. Ako člen obnovenej SNS od roka 1990 bojoval za vznik samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky.

Marián ANDEL v súčasnosti

• Po roku 1989 ste sa stali jedným zo spoluzakladateľov obnovenej Slovenskej národnej strany a členom jej prvého sedemčlenného vedenia. S akým osobným programom a víziou ste v tom čase vstúpili do veľkej politiky?

Po Novembri 1989 sme pochopili, že nastal čas veľkých spoločenských zmien. Postupne začínali vznikať nové politické subjekty. Na prelome rokov

INTERVIEW

1989 až 1990 som spoluzakladal Slovenskú národnú stranu. Priatelia zo Štúrovej spoločnosti nám 30. januára 1990 umožnili vystúpiť na ich mítingu na Hviezdoslavovom námestí. Bol to vlastne historický moment. Prvýkrát sme ako politická strana predstúpili pred verejnosť. Ohlasy boli nad očakávanie dobré. Odvtedy sme s kolegom Dušanom Harvanom a kolegyňou Zuzanou Tvrdošovou na tomto mieste každý štvrtok až do parlamentných volieb v júni 1990 pravidelne stretnutia s našimi podporovateľmi. Diskutovali sme s nimi o všetkom možnom. Boli sme mladí a plní nadšenia a elánu. Cítili sme, že v rodiacej sa demokratickej spoločnosti bude možné zaviesť národno-emancipačný proces vytvorením samostatnej Slovenskej republiky ako subjektu medzinárodného práva. Na druhej strane

sme si uvedomovali, že proti nám stoja zástancovia masarykovsko-beňošovskej demokracie unitárneho štátu. História neraz potvrdila, že táto demokracia bez národnej suverenity v praxi znamenala asimiláciu Slovákov s cieľom vytvoriť československý národ.

• Ako poslanec Slovenskej národnej rady ste už na jeseň v roku 1991 predložili návrh Deklarácie o zvrchovanosti SR. Prečo už v tomto období sa za jej prijatie nevyslovila ústavná väčšina vtedajších zákonodarcov?

Pri schvaľovaní Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky bol aj Marián ANDEL (vzadu vpravo) ako člen Predsedníctva Slovenskej národnej rady.

Prvýkrát som požadoval vyhlásiť zákonodarnú zvrchovanosť Slovenskej národnej rady na území Slovenska na jej pôde už 1. októbra 1990. Bola to reakcia na vystúpenie vtedajšieho predsedu federálnej vlády Mariána Čalfu. Podľa jeho predstáv nová federálna ústava nemala mať zakotvené právo Slovákov, resp. Čechov na vystúpenie zo spoločného štátneho zväzku. Svojím konaním vlastne porušil Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, ktorý hovorí o neodňateľnom práve každého národa na sebaurčenie. Keďže našim cieľom bola samostatnosť Slovenskej republiky, museli sme podniknúť postupové kroky na jej dosiahnutie. Návrh Ústavy SR sme mali hotový už vo februári 1991. Ďalším krokom bolo predloženie Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR 13. novembra 1991. Za jej

prijatie sa v tom čase vyslovilo iba 65 poslancov, 50 bolo proti a 25 sa zdržalo hlasovania. V tom čase si ešte väčšina ľudí nevedela vôbec predstaviť samostatnú Slovenskú republiku. Ľudia verili rôznym katastrofickým hypotézam, že samostatné Slovensko ekonomicky neprežije. Toto šíрили niektorí politici a ekonómovia československého zamerania. V decembri 1991 som sa tiež zúčastnil na vedeckej konferencii, ktorú pripravila Oxfordská univerzita na tému Ďalšie spolužitie medzi Slovákami a Čechmi v ČSFR, kde som vystúpil na tému samostatnosti Slovenskej republiky. Po krátkej chvíli

mi odobrali slovo. Až na protest predstaviteľov Škótskej národnej strany som svoj prejav nakoniec dokončil...

• Okrem toho ste boli tiež súčasťou dvadsaťčlenného kolektívneho predsedníctva SNR. Aj vďaka vám nebola počas jeho rokovania 12. februára 1992 prijatá tzv. Milovská zmluva. Ako sa vám podarilo presvedčiť nerozhodných členov?

Jej konečné znenie znamenalo ústup a akceptovanie českej unitaristickej predstavy o postavení oboch republík v spoločnom štáte. Česká politická reprezentácia totiž chcela pristúpiť na zmluvu bez právnej záväznosti. Z tohto dôvodu Predsedníctvo SNR 12. februára 1992 tento dokument neprijalo. Zablockovali to najmä poslanci zo Slovenského Kresťan-

ske-demokratického hnutia (SKDH), ktoré sa v súvislosti s touto otázkou odštípi od KDH. Proti bol aj František Javorský za KDH a Milan Zemko za VPN. Odmietnutie Milovskej dohody pochovalo všetky návrhy a špekulácie o novej federálnej ústave.

• Sedemnásteho júla 1992 ste hlasovali za prijatie Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR. Aká atmosféra vládla počas hlasovania?

Atmosféra bola veľmi zaujímavá. Pred Slovenskou národnou radou sa začal zhromažďovať veľký dav ľudí, ktorý čakal na slávnostné vyhlásenie zvrchovanosti. Keď František Mikloško (KDH) navrhol, aby SNR vyhlásila referendum o vystúpení Slovenskej republiky z federácie, dav odpovedal na jeho slová ohlušujúcim piskotom. Jeho návrh aj tak podporilo len 33 poslancov zo 146 prítomných. So zaujímavým nápadom prišiel náš poslanec Vladimír Miškovský, aby sa o deklarácii hlasovalo proklamačne. Za hlasovalo 113 poslancov, 10 poslancov bolo proti a 10 sa hlasovania zdržalo. Všetci sme boli šťastní. Urobili sme prvý, veľmi dôležitý krok k samostatnosti Slovenskej republiky.

• Ste aj jedným zo spoluautorov štátnych symbolov Slovenskej republiky. Do akej miery ste sa inšpirovali pri kreovaní štátnej vlajky vlajkou slovenského politického exilu?

Vlajku slovenského politického exilu sme ako strana používali až do prijatia zákona o štátnych symboloch samostatnej Slovenskej republiky. Keďže nás podporovala Kanadská Slovenská liga, považovali sme to za samozrejmosť. Od roka 1990 ju tiež používala aj slovenská vláda, ako aj Slovenská národná rada. Historická slovenská zástava s bielo-modro-červenou trikolórou bola totožná so zástavami iných slovenských národov. Preto v osemdesiatych rokoch minulého storočia Zahraničná Matica slovenská pridala do jej stredu slovenský dvojkríž. Až heraldik profesor Jozef Novák nás upozornil, že štátny znak má byť v jednej tretine vlajky.

• Čo vravíte na tridsaťročný príbeh samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky?

Slovenská republika ako členská krajina OSN, EÚ, NATO a ďalších politicko-ekonomických medzinárodných organizácií v Európe a vo svete sa stala rovnocenným subjektom medzinárodného práva. Napriek rôznym vládam počas tridsiatich rokov existencie potvrdila svoju životaschopnosť.

MEDZI NAMI

Dve udalosti horúceho leta rozvášnili Slovensko. Prvá sa odohrala na hudobnom festivale Pohoda 7. – 11. júla a druhá, oveľa skromnejšia, ale z hľadiska slovenskej štátnosti dôležitejšia bola 16. júla v kysuckej dedine Stará Bystrica. Obe tradičné akcie sa očividne líšili nielen počtom účastníkov, ale najmä svojím zameraním. Trenčianska Pohoda je veľkolepá biznisová akcia, zameraná na produkciu hudby a zábavy pre mládež. Stará Bystrica je každoročne miestom osláv suverenity Slovenskej republiky, pripomenutím Deklarácie o zvrchovanosti SR, ktorú prijala Slovenská národná rada 17. júla 1992.

Deklarácia má z hľadiska histórie kľúčový politický význam, pretože sa v nej vyhlásila zvrchovanosť Slovenskej republiky ako základ suverénneho štátu slovenského národa. Hoci táto udalosť, žiaľ, nie je v kalendári vyznačená ako pamätný deň, napriek tomu by si ju vrcholní predstavitelia štátu mali pripomenúť na slávnostnom zhromaždení v Národnej rade Slovenskej republiky. Keďže sa tak doteraz nestalo, je skvelé, že sa k tomuto nepísanému

sviatku hlási aspoň kysucká dedina Stará Bystrica so známym orlojom a s jej známym dlhoročným starostom a poslancom NR SR Jánom Podmanickým.

Všetky doterajšie oslavy Starobystričanov nezbudzovali toľko negatívnej pozornosti pravocovo-liberálnych politikov, mimovládok a spriaznených médií ako tieto šialené covidové roky poznačené nenávisťou k politikom

Pohoda na šikmej ploche

Ludovít ŠTEVKO

i nepolitickým subjektom, ku kresťanom i k nekresťanom, ktorí majú iné názory na život a politiku ako súčasná politická trieda vyznávajúca neoliberálnu ideológiu. Jej dogmy nemôžu byť vystavované žiadnej intelektuálnej výzve ani kritike. Táto mocenská trieda chradne, ale udržiava sa pri živote pomocou nekontrolovaného dotovania nadácií zo zahraničia a think tankov, ktoré nastolujú protinárodné politické agendy a kontrolujú rozhodujúce médiá.

Starosta Podmanický čelil nevyberavým útokom zo strany vládnej

mašinérie, médií a mimovládok údajne preto, lebo jeho akcia mala byť politická a jej spoluorganizátorom bola strana Smer – SD. Pravda je však taká, že do Staréj Bystrice boli pozvané všetky relevantné politické strany a vrcholní predstavitelia štátu. Prirodzene, politike sa pri tejto príležitosti nedalo vyhnúť, veď aj Deklarácia o zvrchovanosti SR bola politickým rozhodnutím a hlasovali

„nepolitické dvojice“: prezidentku Čaputovú v pohodovom outfitte s priateľom Rizmanom, expremierku Radičovú s priateľom Balázsom, zabávača Kemku v objatí s exprezi-dentkou Kiskom, ministerku OLANO Milanovú s manželom. Na diskusnej tribúne Štefana Hriba vidíme aj špeciálneho prokurátora Lipsíca a riaditeľa NAKA Daňka. Akurát si nevieme spomenúť, čo tam títo dvaja hľadali a čo prednášali divákovi na nepoliticky tolerantnom hudobnom festivale.

A keď už hovoríme o festivale pre všetkých, pre ateistov i katolíkov, pre hetero väčšinu i homo menšinu, ako je možné, že pán Kaščák vyhodiť biskupa Haľka z areálu Pohody z jeho duchovným stánkom po tom, ako podnapitá čvarga aktivistov LGBTI nadávala biskupovi, vyzývala ho, aby sa odtiaľto pratal, a keď sa mu vymočila na spovednicu, pribila na ňu ešte dúhovú vlajku. Kaščák svoje konanie odôvodnil tým, že biskup Haľko odmietol s mládežou diskutovať. Naozaj si myslí nejaký neoliberálny trpák, že za týchto okolností mal katolícky biskup ešte diskutovať s opitou a možno aj nadrogovanou cháskou?

Premáha ma pocit rozhorčenia a hanby, kam sme sa posunuli za tridsať rokov suverenity.

Koalícia pokračuje, ako keby vôbec neprišla o štvrtinu politického vplyvu

Sulík neustupuje a Matovič sa sťažuje na lync

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Premiér Eduard Heger po stretnutí s lídrom SaS Richardom Sulíkom považuje za jediné riešenie vnútro politickej situácie udržanie štvorkoalície. Naďalej si myslí, že Sulík by mal urobiť krok späť a stiahnuť svoju požiadavku, aby minister financií a líder OĽaNO Igor Matovič skončil vo vysokej politike, teda opustil vládne kreslo.

„Predseda vlády Eduard Heger sa stretol s Richardom Sulíkom a niekoľko hodín spolu hovorili o vnútro politickej situácii. Predseda vlády stále považuje za jediné riešenie udržanie štvorkoalície a myslí si, že Richard Sulík by mal urobiť krok dozadu. S partnermi bude počas leta diskutovať za zatvorenými dverami a verejnosť oboznámi až s konečným výsledkom,“ uviedol tlačový a komunikačný odbor. SaS naďalej trvá na svojich podmienkach, čiže na novej koalícnej zmluve a odchode ministra financií Igora Matoviča z vlády. Ak sa ich požiadavky nenaplnia, ministri SaS opustia k 31. augustu vládu.

■ DOSŤ BOLO!

Spor v koalícii sa opäť vyostřil po prelomení veta prezidentky Zuzany Čaputovej pri takzvanom protiinflačnom balíku z dielne Matoviča. SaS a OĽaNO sa následne obviňovali z „hlasovania s fašistami“. Pre útoky Matoviča SaS prestala opätovne chodiť na koalíčné rady, vypovedala koalíčnú zmluvu a očakáva do konca augusta novú. Matovič reagoval, že „SaS v septembri povalí vládu“. To Sulík odmietol a tvrdí, že odchodom liberálov z koalície nepadne vláda. Deklaroval záujem na dovládnutí kabinetu. Vyhlásil však, že SaS koalíciu opustí. Heger už vtedy liberálov vyzval, aby urobili krok späť. Alternatív riešenia súčasnej situácie

v koalícii je veľa. Ak by aj minister hospodárstva Richard Sulík a jeho SaS opustili koalíciu, vláda preto nepadne. Myslí si to predseda opozičného Smeru – SD a expremiér Robert Fico. Pripomenul, že Smer – SD ďalej zbiera podpisy pod uskutočnenie referenda za predčasné voľby. „Za každú cenu budú chcieť ostať vo vláde,“ vyhlásil Robert Fico s tým, že súčasná vláda si uvedomuje hrozbu žalôb a súdnych sporov, ktorým raz budú čeliť. Ak by SaS odišla z vlády, prípadná menšinová vláda by mohla mať podľa Fica podporu aj sedemdesiatich štyroch či

sedemdesiatich piatich poslancov. Myslí si, že liberáli nikdy nedodajú hlasy na vyslovenie nedôvery vláde. „Sulík je mimo reality. Ak odíde do parlamentu, prestane mať akýkoľvek vplyv na chod toho, čo sa bude vo vláde diať, a oni si budú pokojne vládnúť so sedemdesiatimi štyrmi poslancami, lebo vedia, že Sulík má historickú traumu z likvidácie vlád,“ vyjadril sa na margo koalícnej krízy predseda Smeru – SD.

■ MŔTVY CHROBÁK

Túto taktiku momentálne prezentuje v spore predseda vlády. Buď

nevie, že môže alebo nechce z nejakého dôvodu požiadať prezidentku Zuzanu Čaputovú o odvolanie ministrov strany, ktorá hovorí, že už nie je súčasťou koalície. „Z jeho konania je zrejmé, že predseda vlády ani OĽaNO ešte nechcú siahnuť po riešení, ktoré smeruje k pochovaniu koalície.“ Vyplýva to z vyjadrenia politológa Juraja Marušiaka z Ústavu politických vied Slovenskej akadémie vied.

Igor Matovič sa priamo ku kríze mediálne nevyjadruje. Svoje stanoviská necháva pravidelne verejnosti tlmočiť predsedom svojho poslaneckého klubu Šipošom. Na druhej strane, užíva si to na sociálnej sieti. Z času na čas tam napíše ministatus ako „tliachanie“ – čo má byť reakciou na tlačovú besedu Richarda Sulíka, alebo sa v dlhšom statuse takto posťažuje: „A ja tak akosi verím, že napriek doslova lynču zaujatých médií a médií v rukách oligarchov, ktorým blokujeme biznis, ľudia myslíaci vlastnou hlavou opäť vo voľbách triumfálne vyhrajú.“ Z toho vyplýva, že kým „svojho“ predsedu vlády Eduarda Hegera necháva Igor Matovič doslova vykúpať sa v aktuálnej kríze, sám už spúšťa predvolebnú rétoriku. Je otázne, či mu iba recyklovanie scenáry z roka 2021 bude stačiť.

■ STRETNUTIE NAJVVYŠŠÍCH

Na pôde prezidentského paláca sa v čase uzávierky čísla uskutočnilo stretnutie hlavy štátu s predsedom vlády. „Samozrejme, zaujíma ma jeho vnímanie koalícnej krízy z hľadiska perspektívy vlády,“ povedala hlava štátu. Podčiarkla potrebu fungovania štátu aj v časoch aktuálnych kríz, ktorým musíme čeliť. „Potrebujeme stabilitu v štáte,“ zdôraznila. Doplnila, že s premiérom na stretnutiach vždy diskutujú o konkrétnych a praktických témach. O konkrétnych výstupoch zo stretnutia informujeme na druhej strane.

Prosperita kláštora pri Dechticiach bola trňom v oku aj Jurajovi Fándlymu Dobrovoľníci zachraňujú Kostol sv. Kataríny

Ivan KRAJČOVIČ – Foto: autor

Aj v tomto roku sa už po dvadsiaty ôsmy raz zišli dobrovoľníci z celého Slovenska pri záchrane národnej kultúrnej pamiatky – Kostola a kláštora sv. Kataríny Alexandrijskej pri obci Dechtice. Katarínkovci, ako si hovoria, budú počas celého leta v dvojtyždňových turnusoch bez dotyku s civilizáciou pracovať predovšetkým pri archeologickom výskume a konzervácii múrov.

Už v prvej tretine 15. storočia tu nad Dubovským potokom stála kamenná gotická kaplnka. V roku 1617 sa svätá Katarína podľa povesti zjavila Jánovi Mancovi z Dehtíc a Jánovi Apponymu, synovi bohatého grófa z Jablonice. V decembri 1618 majiteľ panstva gróf Krištof Erdődy vydal v Čhtelnici zakladaciu listinu pre kláštor františkánov. O rok nato bola kaplnka zväčšená na kostol a prišli sem prví mnísi. Rozsiahly barokový kláštorový komplex sa postupne rozširoval a patril k najvýznamnejším pútnickým miestam Ostrihomskej arcidiecézy. Pozviechal sa v roku 1645, keď ho podpálili vojská Juraja Rákociho I. počas stavovského povstania, prežil aj nájazd Turkov v roku 1663 a o dvadsať rokov poškodenie vojakmi Imricha Tököliho. Z roka 1782 sa zachovala sťažnosť naháčskeho farára Juraja Fándlyho, že väčšina jeho veriacich radšej navštevuje Kostol sv. Kataríny pri kláštore než vlastný farský kostol v Naháči. Svoje rozhorčenie vyjadril aj v známom diele z roka 1789 Dúverná zmlúva medzi mníchom a diabľom, čo bolo prvé dielo písané spisovnou bernolákovskou slovenčinou. Koniec slávy kláštora nastal 22. júla 1786, keď bol nariadením cisára Jozefa II. zrušený. Bohatý komplex sa časom premenil na ruiny.

■ RÁD KATARÍNKOVCOV

Dušou postupnej obnovy pamiatky je predseda občianskeho

Národnú kultúrnu pamiatku – Kostol a kláštor sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach – budú počas leta opravovať a skúmať dobrovoľníci.

zdrúženia Katarínka Peter Herceg. Ruiny zarastené burinou objavil náhodne v roku 1994 počas turistiky na Dobrú Vodú ako študent vysokej školy.

„Oslovila ma krásna tohto vtedy miznúceho miesta a duchovno, ktoré bolo tam prítomné,“ spomína Peter Herceg. „Na Slovensku máme veľa ruín hradov, ale málo je kláštorov a kostolov v podobnom stave. Preto som sa rozhodol na toto miesto vrátiť.“

O rok na to zorganizoval s priateľmi prvé dva turnusy a začali s čistením okolia zrúcaniska. Na zvýšenie atraktivity založili „rúd Katarínkovcov, záchrancov kláštora“, ktorého členmi sa stávajú všetci účastníci

táborov. Netušili, že tu strávia nasledujúcich takmer tridsať rokov. Najväčším úspechom počas tých rokov bola oprava, verná rekonštrukcia a sprístupnenie tridsať metrov vysokej kostolnej veže, ktorá dnes slúži aj ako vyhládoková veža a je tam nainštalovaná minipozícia.

„V roku 2017 sme za opravy získali od Ministerstva kultúry SR cenu Kultúrna pamiatka roka a stali sme sa aj víťazmi hlasovania o Najkrajšiu obnovenu pamiatku roka od Nadácie SPP,“ hovorí Peter Herceg.

■ OBJAV SUTERÉNU

V minulom roku v lete pokračovala konzervácia nárožného rizalitu – vysunutého nárožia kláštora –

a ohradového múru kláštornej záhrady. Bol to aj rok objavenia suterénu kláštora a jeho chodby. Zrekonštruovali časti stien, koruny múrov, obnovili dva dverové a dva okenné záklenky v miestnostiach na druhom poschodí a kompletne prekonzervovali všetky koruny múrov. Objavili tiež jedinečný kanálový systém na odtok odpadu z kláštora.

„V tomto roku nás čaká premurowanie korún múrov, konzervácia záklenkov dverí, kláštorného múru a záhrady. Opäť sa bude realizovať rozsiahly archeologický výskum, budeme odkrývať jednu z miestností, ktorá je zaspaná,“ načrtol plány Peter Herceg.

■ BEZ CIVILIZÁCIE

Dobrovoľníci spia v stanoch a musia sa na dva týždne vzdať mobilu, hodínok, internetu a zabudnúť aj na elektrinu. Peter Herceg hovorí, že takto sa preniesú do sedemnásteho storočia a duševne sa stanú súčasťou kláštora, akoby boli chudobnými mníchmi.

„Dobrovoľnícke turnusy sa nám darí naplniť. Prijímame každého od sedemnástich rokov. Na jednom turnuse je tridsať až štyridsať ľudí. Počas tých týždňov sa preniesene očistia od nánosov civilizácie a zistia, že veľa vecí, od ktorých boli závislí, nehrajú v živote až tak veľkú úlohu. Umývame sa vo vode z prameňa a len prírodnými mydlami.“

■ TURISTICKÁ ATRAKCIA

Kláštor sa stáva turisticky prítiahľivým a je príkladom, ako sa správať k histórii Slovenska. Konajú sa tu púte a pravidelné sväté omše, v júni Deň otvorených dverí, cez leto je každý deň otvorená veža s pekným výhľadom po okolí, sprístupnená je krypta, na lúke si možno na ohnisku opiecť jedlo. Areál je súčasťou celoslovenských podujatí Noc hradov a zrúcaním a Noc kostolov.

NA OKRAJ

Sprievodné čísla, ktoré v EÚ charakterizujú vývoj inflácie a hospodársky rast, by sme si určite priali mať v opačných pozíciách. Teda miera inflácie by mala mať hodnoty hospodárskeho rastu a ten zase mieru inflácie. Skúsme sa teda zamyslieť, čo sa to vlastne na starom kontinente deje? Doteraz sme boli zvyknutí, že jeho smerovanie formulovali politickí lídri A. Merkelová a E. Macron. Tento akceptovateľný tandem sa odchodom nemeckej spolkovej kancelárky rozpadol a jej nástupcom sa stal sociálny demokrat O. Scholz. Emmanuel Macron sa síce opakovanne stal

V područí inflácie

francúzskym prezidentom, ale vo francúzskom parlamente stratil väčšinu, čo však môže byť pri presadzovaní reforiem problém. Nedávno sa objavil článok o vraj strategických chybách emeritnej kancelárky voči Rusku, ruskému prezidentovi Putinovi, plynovodu Nord Stream 2, ako aj voči Ukrajine. Vraj musela vedieť, že V. Putin proti Ukrajine plánuje vojnu a čaká len na „správny čas“, ktorý údajne môže súvisieť aj s jej ukončením funkčného obdobia. Tandem Scholz – Macron si podľa všetkého uvedomuje slabšiu európsku rokovaciu pozíciu, a preto k nej pristupuje aj taliansky predseda vlády Mario Draghi, ktorý v ECB podporoval uvoľnenú menovú politiku, ktorá sa pokladá za jednu z príčin terajšej vysokej inflácie. Či môžeme od nich očakávať, že budú v spolupráci s vedením vrcholových európskych inštitúcií presadzovať najmä záujmy a potreby európskych občanov, nie je jednoznačné.

Podľa všetkého európsky kontinent nečaká v najbližšom období nič dobré. Európski politici sa zrejme budú musieť popasovať s novým geopolitickým rozdelením sveta. Dôsledkom budú aj zmeny doteraz platných úniových zmlúv, v ktorých sa navrhuje zrušenie práva veta v tých zásadných otázkach fungovania EÚ pre všetky členské štáty, čo určite oslabí doterajšiu pozíciu bývalých východných štátov. Okrem toho bude nutné vyrovnáť sa s obnovou Ukrajiny, s presadením už schváleného zeleného projektu pre Európu, s čerpaním peňazí v rámci už tiež schváleného Fondu obnovy a odolnosti či s negatívnymi následkami už spomínanej dlhovej, ako aj inflačnej krízy. V poslednom čase sa však stretávame s „neschopnosťou“ európskych politikov dohodnúť sa na taxonómii, pod ktorou sa rozumie zaradiť plyn a jadro medzi zelené zdroje energie, aby investori aj banky vedeli, do čoho sa bude investovať tak, aby sa nepoškodzovalo životné prostredie.

Navyše nerátalo sa s tým, že Británia bude porušovať protokol týkajúci sa Írska a Severného Írska, ktorým sa má zabezpečiť jednotný trh EÚ, a tým aj zdravie a bezpečnosť občanov Únie. Britská vláda už prišla s návrhom zákona, ktorého obsah je proti protokolu medzi oboma írskymi štátmi, ako aj proti dohode o brexite, čo EÚ pokladá za porušenie medzinárodného práva, a preto proti Británii spúšťa právne konanie.

Róbert HÖLCZ

GLOSA

Politické zakladadlo „pre rodiny“ sa stalo už naozaj nechutnou a najmä hlúpu frázou. Prezentujú sa ním tí, ktorým je úplne jedno, že rodinou je aj mladý bezdetný manželský pár krátko po svadbe, túžiaci po živote vo vlastnom bývaní. Alebo, naopak, pár dôchodcov, ktorí sa na radu koalícieho poslanca majú vysta-hovať z bytu, ak naň nemajú. Pod heslom „pre rodiny“ sa zrodilo aj akési „krúžkové“, čo je dotácia štátu na záujmovú činnosť školo-povinných detí, ako je balet, tanec, hudobná výchova, modelárstvo a podobne. V princípe ide o správnu myšlienku, ale v zlom období.

Pre rodiny?

Treba tiež pripomenúť, že tá istá vládna moc, ktorá deťom pridá od budúceho roka na krúžkoch, im zobrala školské obedy zadarmo. Nie sú obedy zadarmo dôležitejšie ako krúžky zadarmo? Určite áno, predovšetkým v čase dvojciferej inflácie, ktorá bude stúpať aj v budúcom roku, keď sa potraviny enormne zdražujú a rodinné rozpočty si musí strážiť už aj stredná vrstva a bohatší. Bolo to politické rozhodnutie, ktoré je účelové vo volebnom roku a jasne nezmyselné v roku, keď nielen potraviny, ale aj energie sa stávajú nedostupné už aj pre ekonomicky slabšie vrstvy Slovákov a pomoc v tomto smere od štátu je smerovaná za východnú hranicu, a nie vlastným občanom. Čo je ešte kurióznejšie, na svoje krúžky sa žiaci ani nedostanú, lebo sa obmedzuje verejná doprava a rodičia nemajú na benzín či naftu, aby ich vozili sami. K tomu ich však čaká vyššie zdanenie v samosprávach a určite aj vyššie doteraz udržateľné poplatky. To nie je dojmológia, to je konštatovanie Združenia miest a obcí Slovenska ako stavovskej organizácie samosprávy.

„Očakávame, že pani prezidentka sa obráti na Ústavný súd SR a práve jeho verdikt dá tiež vysvedčenie parlamentu. Zároveň musíme konštatovať, že národná rada sa obrátila chrbtom nielen všetkým mestám a obciam či samosprávnym krajom, ale aj obrovskej skupine sociálnych partnerov, pretože hlasovaním dali najavo, že im nezáleží na argumentoch tých, čo tvoria ekonomické hodnoty, obhajujú práva zamestnancov a tiež samospráv, ktorí robia všetko pre dostupnosť služieb a obsluhu územia.“ Napísal Michal Kaliňák, hovorca ZMOS-u.

S problémom súvisí aj krutý fakt, že po vyše dvoch rokoch boja s pandemiou a so zvýšenými nárokmi na zabezpečenie kvalitného a bezpečného výchovno-vzdelávacieho procesu teraz všetci čelia ďalším náročným výzvam, spôsobeným vojnou na Ukrajine. Enormné zvýšenie cien energií a zdražovanie potravín navyše spôsobilo nárast inflácie na dvojciferné hodnoty, čoho následkom je veľký prepad reálnych plátov. Životná úroveň klesá a všetkým školám a školským zariadeniam hrozí finančný kolaps. Nie div, že na Slovensku záujem o učiteľské povolanie klesá a v niektorých regiónoch nebude mať čoskoro kto zabezpečovať výchovu a vzdelávanie. A ani krúžky – dodajme.

(ib)

Robert FICO: Slovensko a Slováci dozreli na správu vlastnej krajiny

Súčasná vládna garnitúra vlast' nepovznáša

Zhovárал sa: Matej MINDÁR – Foto:

Bývalý trojnásobný premiér Robert FICO je v súčasnosti jediný aktívny politik, ktorý pred tridsiatimi rokmi podporil ako mladý začínajúci poslanec v Slovenskej národnej rade Deklaráciu SNR o zvrchovanosti SR (17. júl 1992) a Ústavu SR (1. september 1992). Pri príležitosti tridsiateho výročia prijatia deklarácie poskytol nášmu dvojtýždenníku exkluzívny rozhovor.

• Po novembri 1989 sa spolu s politicko-spoločenskými zmenami postupne otvorila aj otázka zvrchovanosti Slovenskej republiky ako subjektu medzinárodného práva. Ako ste osobne vnímali tieto historické udalosti?

Zmena politického režimu prebiehala v čase, keď som ako čerstvo vyštudovaný mladík začínal profesionálnu kariéru. November som vnímal ako skutočnosť, ktorá je výsledkom veľkých medzinárodných zmien, a Československo bolo

1992 sú pre ďalšie fungovanie federácie kľúčové, málokto predpokladal, že do pol roka budeme mať dve samostatné krajiny. Treba s odstupom času povedať, že výsledky týchto volieb zrýchlili dejinné pohyby. Prakticky hneď po júnových voľbách sa začali rokovania medzi slovenskou a českou stranou, v polovici júla bola prijatá Deklarácia Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky a koncom leta – 26. augusta, sa konalo konečné rokovanie, keď

• Dôležitým krokom k slovenskej samostatnosti bolo aj prijatie ústavného zákona o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky 25. novembra 1992 na pôde pražského Federálneho zhromaždenia. Za stranu SDL hlasovali za koniec federácie iba Štefan Nižňanský a generál Rudolf Tvaroška. Prečo ste ako strana neboli jednotní aj na federálnej úrovni?

V tom čase som ako mladý poslanec bol skôr v pozícii diváka

EXKLUZÍVNE

toho súčasťou. Jedným dychom však chcem dodať, že sa mi nepáči čiernobiela interpretácia dejín, keď obdobie pred novembrom 1989 je vnímané výlučne negatívne ako čas neslobody, keď nebolo možné slobodne cestovať po svete alebo chodiť do kostola. Gorbačovova perestrojka v druhej polovici osemdesiatych rokov priniesla aj na územie Československa závan slobody. Rozbiehalo sa malé podnikanie, fungovali štipendijné systémy pre mladých ľudí, za samozrejmosť sa považovala masívna výstavba bytových domov, ktorá poskytovala bývanie pre mladé rodiny bez toho, aby sa celoživotne zaviazali splácaním obrovských hypoték. Ponovembrové obdobie prinieslo atmosféru slobodnej diskusie, keď sa otvárali témy, ktoré predchádzajúci režim zámerne bagatelizoval alebo sa usiloval presadzovať jedinou pravdu. Aj keď sa v roku 1968 prijal ústavný zákon o federalizácii vtedajšej ČSSR, ktorý formálne uznal existenciu dvoch republík – Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky, „pragocentrizmus“ bol stále prevládajúcim a federálne usporiadanie bolo viac na papieri ako v realite. Preto otázka postavenia Slovenska v rámci federácie sa v ponovembrovom vývoji stala jednou z najčastejšie pertraktovaných tém v spoločnosti.

• V bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike (ČSFR) sa česká a slovenská politická reprezentácia v prvom volebnom období (1990 – 1992) nedokázala dohodnúť na budúcej forme jej štátoprávneho usporiadania. Akú formu spolužitia ste vy osobne v tom čase presadzovali?

Treba vychádzať z vtedajších realít. Téma samostatnosti Slovenskej republiky nebola u vtedajších politických elít zďaleka najrozšírenejším prístupom pri hľadaní najvhodnejšieho spôsobu súžitia dvoch bratských národov – Čechov a Slovákov. Často zmieňovanou formou koexistencie bola konfederácia po vzore Švajčiarska. Tento spôsob rovnocenného spolužitia dvoch národov sa mi javil ako zaujímavý, aj keď prinášal veľké množstvo otvorených otázok.

• V druhých slobodných voľbách v júni 1992 ste boli na kandidátke Strany demokratickej ľavice (SDL) zvolený za poslanca Slovenskej národnej rady (SNR). Do akej miery ste boli presvedčení, že vznik samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky je len otázka času?

Aj keď v slovenskej aj v českej spoločnosti zaznievali hlasy, že júnové parlamentné voľby v roku

Ako bývalý predseda vlády SR navštívil R. FICO Maticu slovenskú v roku 2017. Na fotografii sa zapisuje do matičnej kroniky.

sa Václav Klaus a Vladimír Mečiar dohodli na konečných podmienkach rozdelenia federácie a vzniku dvoch samostatných štátov.

• V súčasnosti ste jediný aktívny politik, ktorý pred tridsiatimi rokmi 17. júla 1992 hlasoval za prijatie Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR a 1. septembra 1992 za prijatie Ústavu SR. Ako dnes vnímate tieto historické momenty?

Som hrdý na to, že ako politický nováčik a čerstvý parlamentný poslanec som „vhuhol“ do politiky v takej exponovanej dobe a mal som možnosť zahlasovať za obidva zásadné dokumenty, ktorých tridsiate výročie si v týchto týždňoch pripomíname. Všetci sme si uvedomovali, že zažívame historické chvíle a atmosféra, ktorá vládla vo vtedajšej Slovenskej národnej rade, sa so situáciou v súčasnom parlamente nedá porovnať. Úcta a vzájomný rešpekt aj u politických protivníkov je niečo, čo v súčasnom stave slovenského parlamentarizmu môžeme vnímať ako ideálny svet z ríše rozprávok.

• Poslanci KDH a maďarských strán nepodporili národno-emancipačný proces slovenského národa. Jedným z nich bol aj budúci premiér Mikuláš Dzurinda. Aké boli ich hlavné argumenty nepodporiť vznik samostatnej slovenskej štátnosti?

Hlasovanie bolo verejné a poslanci, ktorí hlasovali proti prijatiu, to formulovali tak, že hlasujú nie proti ústave ako takej, ale „proti tomuto zneniu ústavy“. Aj keď Ústava SR vznikla za krátky čas a došlo k viacerým novelizáciám, treba povedať, že ide o mimoriadne kvalitný dokument. Vtedajšie hlasovanie proti ústave týmito poslancami som vnímal skôr ako taký trucpudník, že v exponovanom čase nie sú oni hýbateľmi dejinných zmien.

Robert FICO sa zúčastnil na oslavách Deklarácie o zvrchovanosti SR v Starej Bystrici. Pohyboval sa aj medzi slovenskou mládežou.

úcty a rešpektu voči vlastnému národu a vlastnej štátnosti. Slovensko v čase globalizácie vydrží len vtedy, keď bude podporovať a rozvíjať slovenskú kultúru. Položme si otázku, či by mal štát podporovať folklórne slávnosti vo Východnej alebo ultraliberálny festival politickej piesne pod názvom Pohoda, kde sa otvorene posmievať biskupovi sposedajúcemu veriacich? Každý normálny človek má v tom jasno. Súčasná vláda nie.

• Ako vnímate fakt, že mnohí z tých, čo boli proti vzniku slovenskej štátnosti, prijali neskôr vysoké štátne a politické funkcie?

Nechcem sa nikoho dotknúť, ale je to otázka svedomia každého, či sa do politickej súťaže prihlási aj napriek tomu, čo v minulosti hlásal a čo podporoval. Na druhej strane je základom demokracie otvorená a férová politická súťaž. Slovenskí občania musia rozhodnúť, komu dajú mandát a kto ich na obmedzený čas bude zastupovať. Kriminalizácia opozície je pravým opakom férovej súťaže. Je choré, aby predstaviteľ vládnej moci hlásal, že je zvedavý, kto a či vôbec niekto bude s ním diskutovať v predvolebných debatách.

• Naš dvojtýždenník spolu vydáva Matica slovenská. Ako najstaršia celonárodná ustanovizeň Slovákov sa veľkým spôsobom prispela k formovaniu verejnej mienky k myšlienke slovenskej samostatnosti v rokoch 1990 – 1992. Akým spôsobom môže prispievať k formovaniu zdravého vlastenectva v súčasnom globalizovanom svete?

Vždy som sa k Matici slovenskej hlásil a neraz som povedal, že čo by dali iné národy za to, aby mali takúto národnú ustanovizeň. Tak ako historická Matica slovenská bojovala za prežitie slovenského národa v 19. storočí, rovnako náročnú úlohu má aj dnes. Pod vplyvom globalizácie sa stierajú rozdiely medzi krajinami a kultúrami. Aby slovenská kultúra prežila, musí byť žitá a musí sa na jej rozvoji denne pracovať. V tom je Matica slovenská jedinečná. Existencia významných pracovísk, ktoré zastrešuje Matica slovenská, organizovanie podujatí, súťaží, zbierok, edičná činnosť a mnoho ďalšieho predstavuje mravčiu dennodennú prácu na prospech slovenského národa a na prospech rozvoja slovenského vlastenectva. Za to jej patrí moja úprimná vďaka a rešpekt.

Zdroje obrázkov: Pixabay, fotokoláže: EČ

PANEM ET CIRCENSES: ANI VĽAVO, ANI VPRAVO

MAJA JACKOBS JAKÚBEKOVÁ

JANKA OLEJOVÁ

AUGUSTOVÁ

Cez tie noci
Spí sa lepšie
Keď máte okná dokorán
Na horizonte hmla
A rodinka vrán
Robí scénu malebnou

Že sa vryje pod viečka
A spomalí chvíľu
Keď koncom leta chlapec
Si vedie domov milú

Toľko lásky vo vzduchu
Až s nádychom páli
Až hlava sa z nej točí
Slnečným lúčom privieram oči
A premýšľam
Prečo koniec krásnie v daždi
Keď obloha je sivá

Potom už zo zvyku
Aj ten augustový

Taký polosmutný býva

Premýšľam nad súčasnou kultúrou a pýtam sa, kde sa stala chyba. Caesarovo nadčasové dajme ľuďom chlieb a hry a oni nás za to budú zbožňovať už stratilo význam. Chlieb zdražiel a hry hrá opozícia s koalíciou. Za posledných tridsať rokov sme si na populistické hry zvykli, reči prevracačov kabátov nás už nezaujímajú, vytvorili sme si imunitu voči demagógii a každým rokom sme frustrovanejší. Ľavica s pravícou sa zlievajú dohromady, všeobecný záujem o politiku je čoraz nižší, inflácia sa zvyšuje, sociálny systém je nedostatočný. Zbierame štupele z PET fľaš pre deti s onkologickým ochorením, lebo náš zdravotný systém liečbu nehradí. Na operáciu čakáme vyše roka, lebo kvalitní lekári odchádzajú pracovať do zahraničia, zdravotnícke zariadenia sú zastarané a na liečbu v rozvinutejších krajinách nemáme financie. Dnešní študenti nevedia, kto bol Štefánik, kde leží Peloponézsky polostrov, dokonca tvrdia, že sú „indície“, ktoré dokazujú, že Zem nie je guľatá. Zdravníctvo a školstvo máme poddimenzované, štátny dlh obrovský. Slovné spojenie „sociálne istoty“ sa stalo akýmsi anachronizmom s prázdny významom. Počuli sme, že kedysi, ešte v minulom živote, istoty boli. Tí, ktorí sľubujú ich návrat, sú podozriví z mnohých trestných činov a zo stykov s mafiou. Ešte nevymreli všetci ešebáci, no na komunistické čistky sa už akosi zabudlo a oni hrdo vstupujú do kostolov, keď sa v nich zjaví štátna televízia. Ich „definitívne“ odchody z politiky boli len populistickým ťahom, prípravou na „veľkolepý“ návrat po dvadsiatich či tridsiatich rokoch. Sú to tí istí ľudia, ktorí sprivatizovali štátne strategické podniky, zapredali našu budúcnosť, spravili z nás krajinu, ktorá je závislá od importu potravín, paliva, výrobkov každého druhu. Spoliehajú sa na to, že sa na ich prešľapy zabudlo a že ich verná základňa ešte nevymrela. Niektorým možno preferencie stúpnu, súčasný stav totiž tiež nie je bohviečo a oni sú alternatíva „voči novému“. Na čelných pozíciách stále stoja predstavitelia, ktorí ani vysoko-

školský titul nezískali legálne a so svetom komunikujú prostredníctvom statusov na sociálnej sieti. Hovorí sa: po zlom nečakaj lepšie. Súčasný stav nie je zavinený jednou vládou, jednou ideológiou, no umožnil ho jeden systém – vláda ľudu nad ľuďom. Úpadok, ktorý dosiahol dnešné rozmery, sa tu vyvíjal tridsať rokov a rástol exponenciálne.

Frustrácia zo súčasnej politickej situácie ma núti zvoliť si menšie zlo. Dospela som k záveru, že najmenšie zlo je v najbližších voľbách nevoliť. Nevoliť je moja voľba, moje právo a zaručuje mi ho samotná demokracia.

Zo stredoškolských čias si pamätám slogan, ktorý sa mi v tom období zdal vtipný: Demo-kracia? Tá je u nás iba v demo verzii. Dnes mi tento výrok vtipný nepríde.

V systéme, ktorý sme si demokraticky nastolili, vládnu tí, ktorí chcú profitovať na úkor prostého občana alebo tí, ktorí vôbec nevedia, čo robia. Platón by s mojím tvrdením zaiste súhlasil. Veď podľa neho je demokracia najhoršie politické zriadenie, pretože v ňom vládnu tí najneschopnejší z nás... nikto iný však doteraz nič lepšie nevymyslel. Je o voľbe menšieho zla.

Sme vyzvaní k voľbe, no čo ak je najlepšou voľbou hodiť do urny neplatný hlas či volebnú miestnosť zďaleka obísť?

Ste na konci úvodníka a pýtate sa, prečo nie je venovaný kultúre. Naozaj nie je? Spýtam sa ja vás: je ešte potrebné písať úvodníky o súčasnej kultúre, keď je kultúra odrazom spoločensko-politického krachu našej krajiny? Zapnite si telku, kúpte si bestseller, pustite si rádio. Cítite sa intelektuálne a duševne naplnení? To, čo pociťujete, sa volá frustrácia. Ste frustrovaní z toho, kam tento svet dospel a kam speje jeho upgradnutá verzia. Kultúra je zrkadlom spoločnosti. Tá naša je rozbitá, no črepy sa ešte zlepšiť dajú. Keď sa zlepši naša politická, spoločenská a ekonomická situácia, kultúra bude opäť na vzostupe. Kedy to však bude, si netrúfam predikovať.

UMENIE SI KU MNE HĽADÁ CESTU

Rozhovor s Ninou Vicovou

LENKA ŽELONKOVÁ

Foto: archív autorky

L. Želonková: Nina, keď som ťa spoznala na literárnom klube, zaujal ma rozsah tvojich záujmov.

N. Vicová: Som len zvedavý človek, ktorý sa zatiaľ hľadá v nekonečnom mori možností. Dá sa povedať, že ma zaujíma všetko, čo je umenie. Od malička maľujem a kreslím, som samouk, ktorý si komponuje svoje vlastné skladby na klavíri, venujem sa písaniu prózy a nedávno som sa dostala k argentínskemu tangu, kde som objavila doteraz moju najväčšiu vášeň.

Umenie v jeho literárnej podobe v súčasnosti zatienilo to pohybové. Kedy a ako si si našla cestu k tancu?

Stalo sa to v jednu hlbokú februárovú noc. V tom čase som prežívala náročné obdobie a nevedela som, ako sa z toho začarovaného kruhu dostať. Sadla som si na podlahu a zobrala si kúsok papiera, na ktorý som napísala „46 dní do šťastia“. Bola to doba, ktorá ma delila od mojich osemnástich narodenín. Spísala som si všetky moje ciele a túžby a jednou z nich bolo nájsť si nový koníček a spoznať tak nových ľudí. Zamyslela som sa nad tým, že pri každom z mojich záujmov som sama a chvíľami až trochu osamelá. Kreslenie, písanie, hra na klavíri, vždy som to robila sama. Preto som sa rozhodla vyskúšať spoločenský tanec, pri ktorom môžem zdieľať svoju vášeň pre danú vec s niekym iným.

Tvoje tanečné zameranie bolo od začiatku úzko profilované na tango. Čo ťa na ňom priťahuje?

V živote sa každý z nás stretne s niečím, čo ho nesmierne láka, no sám nevie prečo. Je ťažké vysvetliť, prečo naše oči očaria isté veci, či prečo sa našim ušiam zapáčia dané hudobné tóny. Moja cesta k tangu bola niečo ako mačka vo vreci – vôbec som nevedela, do čoho idem. Som milovníčkou klasickej hudby a starších skladieb. Niekedy pred rokom som kdesi počula skladbu *Por Una Cabeza* od Carlosa Gardela. Je to prenádherná skladba pre tango. Nie je to len tanec. Je to aj hudba, história, kultúrne dedičstvo Argentíny a široká komunita ľudí. Najprv som ani nevedela, ako tango vyzerá, a pred vyplnením prihlášky som si iba na pár sekúnd pozrela tango na YouTu-

be. Dostala som sa k nemu prostredníctvom hudby a vnútorný hlas, ktorý ma týmto smerom zaviedol.

Hudba, dynamický pohyb, vášeň... prenikli tieto aspekty do tvojej literárnej tvorby?

Určite áno. S novými skúsenosťami prichádzajú aj nové myšlienky. Tango mi zmenilo pohľad na svet v mnohých smeroch a pomáha mi osobnostne rásť. Svoje najkrajšie zážitky z tanga pretváram do príbehu, ktorý väčšinou nabera románový charakter.

Svoju umeleckú tvorbu konfrontuješ aj s verejnosťou. Ako ťa ľudia opisujú prostredníctvom tvojho umenia? Vystihuje tvoju skutočnú osobnosť?

Nikdy som sa nezamýšľala nad tým, ako ľudia vnímajú všetky moje umelecké činnosti. Možno to pôsobí trochu chaoticky, pretože sa venujem viacerým smerom naraz. Aj moja myseľ je často v chaose. Povedala by som, že moje umenie ešte nemá ustálenú formu, keď by sa človek pozrel na niečo z mojej tvorby a v tom momente by vedel, že som to vytvorila ja. Je to preto, lebo sama sa v umení ešte len hľadám a umenie si hľadá cestu ku mne.

Si hlbavý človek, ktorý má vo svojich dielach sklon k moralizovaniu. Považuješ sa za prototyp mravnej osoby v každodenných situáciách?

Áno, je pravda, že sa do mojich diel snažím vkladať mravné ponaučenia. Robím to možno sama pre seba, pretože rada píšem o tom, čo nové ma svet naučí. Moje postrehy a životné lekcie len vkladám do príbehov. Určite sa však nepovažujem za prototyp mravnej osoby, ako každý človek mám svoje chyby a nedokonalosti. V situáciách, kde ma moje myšlienky zvädzajú k niečomu zlému, však stále používam svoju predstavivosť. Predstavím si, že tento môj „zlomyselný počin“ práve teraz natáča nejaký veľký kamerový štáb a bude to vysielat' v televízii. Smejem sa, keď to takto opisujem, no mne osobne to pomáha rozhodovať sa v tom, čo je dobré a čo zlé.

NINA VICOVÁ (2004) študuje masmediálnu tvorbu na Súkromnej škole umeleckého priemyslu filmovej v Košiciach, žije v Prešove. Tohto roku sa stala členkou Spišského literárneho klubu. Bola ocenená v literárnych súťažiach Rozlet a Medziriadky.

SPOMIENKY NA NEZABUDNUTEĽNOSŤ

Úryvok z tvorby
NINA VICOVÁ

Možno práve naša nevedomosť je to, čo nám dáva túžbu spoznávať nepoznané svety. Nenápadne nakúkať do neznámych dvorov, kochať sa nádherne zatočenými volútami na iónskych stĺpoch či pozorovať tváre neznámych okoloidúcich a na malý okamih v ich očiach vidieť odraz sveta, ktorý je nám síce cudzí, no pre nich predstavuje domov a zázemie, do ktorého sa budú vždy vracat'.

Donna pochádzala z Chile, no pre nepriaznivú situáciu vo svojej krajine musela svet, ktorý v jej očiach zrkadlil domov, opustiť a presťahovať sa do argentínskej metropoly Buenos Aires. Nevedela si zvyknúť. Bolo to mesto, v ktorom človek pochopil, aký je v skutočnosti malý.

V jeden večer sa utápala žiaľom v malebnej kaviarničke na rohu ulice. Čím viac hodín bolo, tým viac ľudí sa schádzalo vo vnútri. Neprihádzali na kávu, dá sa povedať, že tadiaľto len prechádzali. Zvedavosť ju prinútila zájsť dozadu k mohutným mahagónovým dverám. Za nimi stál uzatvorený obdĺžnikový dvor, na ktorý okrem samotnej mesačnej lúny nedopadalo žiadne svetlo. Tma bola všade, okrem podkrovných okien jednej renesančnej budovy oproti, ladenej do hnedo-bordových farieb. Donna sa dívala na scenériu, ktorá sa neskôr premenila na nezabudnuteľnú spomienku.

Z podkrovných okien žiarilo červenkasté svetlo, ktoré sa reflektovalo v sýtočervených stenách. Z pootvorených okien sa ozývali rázne tóny bandoneónu a orchestra, ktorý bol v mysliach každého jedného tanečníka na parkete.

Po točitých schodoch sa dostala do miestnosti, v ktorej sa tancovalo vášnivé argentínske tango. Najkrajší pocit je pozerat' sa na veci po prvýkrát, kým si na ne vaše oči ešte nezvyknú. Kým si váš nos neprivykne na danú vôňu a prestane ju cítiť, alebo kým si vaše uši ešte nezvyknú na novú melódiu a už nikdy potom z nej nepocítia ten prenádherný pôžitok ako po prvý raz.

Skutočné čaro tanga sa odohráva na podlahe. Nohy sú pre tanečníkov tanga nástrojmi, ktorými tvoria umenie, tak ako je štetec nástrojom pre maliara. Bolo počuť jemné trenie nôh, ktoré pri zavretých očiach znelo ako šuchotavé októbrové lístie. Tango je jemné ako kvapôčky, no toto sú kvapky, ktoré odletávajú z mohutného vodopádu. Donnine zmysly boli v tej chvíli z každej strany opájané neopakovateľnými pocitmi novosti. Dívala sa na mužov v čiernom, ženy v červenom a na ich tváre, na ktorých sa mihali emócie vášne, harmónie, smútku, lásky a nenávisťi. Len tak stála vo dverách a na chvíľu zabudla, kým a čím vôbec je. Predsa slová byť niekym a nikym sú si až podozrivo podobné.

PAULÍNÝHO TURIEC

Vítazné práce – poézia

DOMINIKA HATIAROVÁ

držím sa
od tvojho tela na
milióny kilometrov
inak to nejde a
nie som preto pokrytec
iba nemôžem dopustiť túto
k a t a s t r o f u

a predsa

hneď ráno ležím po tvojom boku
alebo občas pod ním
tep tvojho srdca mi bije do hlavy
inakšie rána už ani nepoznám

a pri raňajkovom stole
rozprávaš mi že sme ako mačka a myš
obaja sa topíme v ulepenej nádobe
vedľa nás zaspávajú všetky naše hriechy
á n o , c h c e m ť a

– tu a teraz

PAULÍNÝHO TURIEC

Vítavné práce – próza

VRÁŤ SA SPÄŤ

EMA CHVOJKOVÁ

Život je ako veta, niekde začína, niekde sa končí a niekde sa pretíha. Láma sa a obnovuje. Cyklus náhodných slov s možným pokračovaním a možným záverom. Neukončené myšlienky a nevyslovené hlásky. Meniace sa intonácie, zrýchľujúce sa tempo, kolísavé melódie i ponuré riadky večného blázna. Život je ako veta, niekde začína a niekde končí.

Bol piatok a my sme sedeli tam, kde vždy – porozhadzovaní po schodoch železničného mosta, opretí o hrdzavé ploty s rozhovormi, ktoré prelínal len pískot vlakových kolají. Chladný vánok novembrového večera nám ovieval tváre a závan cigaretového dymu prerástol v sivý oblak, vznášajúci sa nad našimi hlavami. Okolo nás pár fliaš s čírou liehovinou a pár už bez nej. Zem posiatá črepinami a ohorkami lacných cig. Otrasy hlasnej hudby prehlušovali ľudský hlas, no i bez slov sme cítili, že aj keď je život zväčša nahovno, dnes sme nesmrteľní. Dni, ktoré nás udržiavajú nažive. A nech to znie akokoľvek zle, je to jediné vyslobodenie z toho pozemského pekla, v ktorom sme sa chtiac či nechtiac ocitli. Zoskupenie cudzích ľudí s podobnými „diagnózami“. Koloval v nás odpor k existencii, nenávisť k sebe samým a bolesť, ktorú sme vedeli utlmiť len jediným spôsobom. V opojení temnoty ukrývať sa pred vlastnou myslou. Hĺstka nástrojných a pár desaťročných, zaseknutých na mieste, odkiaľ niet úniku. Pomáhali sme si navzájom, stáli sme jeden za druhým a utvárali si akúsi pomyselnú rodinu. Poprepletané osudy, rýchle zvraty a ešte rýchlejšie spády. Ubíhal týždeň po týždni, mesiac po mesiaci, rok po roku a ja stále s tými istými ľuďmi sedávam na rovnakých miestach. V ten deň však čas plynul rýchlejšie než zvyčajne a možno len do seba skladám nesprávne útržky všedných dní. Vtedy všetko vyzeralo byť o niečo lepšie, potrhane putá sa scelovali a ľudský úsmev bol o čosi priateľivejší. Slnčný deň prevrátený na chladný večer, svit hviezd zatienujúci svetlo pouličných lúčok a neisté kroky smerujúce domov.

Bola sobota a my sme sa zobúdzať, až keď slnko začalo zapadať. Bolesť hlavy a ten trápny pocit z rozmazaného včerajška. Nikomu na tom však nezáležalo, nikto ťa nesúdil, nevinil. Každý sa len snažil zaplniť tú prázdnotu, čo v sebe ukrýva. Farbí bolesť, maľuje temnotu, krepovým papierom obaluje zúfalstvo – ako s kraslicou hrá sa s vlastným utrpením. Robí to z nás zlých

ľudí? Možno. A možno sa len snažíme prežiť. A občas mi pripadá, že nádej na svetlé zajtrajšky vyhasla, a tak sa nechávame unášať chvíľkovými pocitmi šťastia, pretože je to jednoduchšie ako čeliť vlastným démonom. Rozbité mobily, minulé peniaze, modriny po tele a stratené životy. Ach, všetci sme takí mladí a hlúpi. Hlúpi a naivní.

Bola nedľa, to pekelné ráno. V telefóne sa ozval mužský hlas: „Už ho nevidíte.“ Moment ticha. „Je to všetko vaša vina!“ tri pípnutia, hovor ukončený. Čas sa zastavil, všetko stíchlo. Sedeli sme na gauči ako obarení, teplota dosahovala enormných hodnôt a v miestnosti bolo počuť iba tlkot troch vystrašených srdiec. Cítila som sucho v ústach a prudké pichanie v hrudi, ostala zo mňa len krehká duša. Televízor v pozadí znel, akoby bol vzdialený na kilometre. Svet sa otriasal v základoch, ba horelo aj nebo. Nič nebolo ako predtým, pritom bolo všetko rovnaké. Hlúpy vtíp, veľmi hlúpy vtíp. Možno aby sme si uvedomili, že náš prístup k životu je zlý, no oni to nemôžu chápať, nikto nás nechápe. Aj tak, nie je možné, aby si s nami už nebol, predsa sme nesmrteľní. Nesmrteľní!!! Hlas v mojej hlave opakoval jedine. Po pár hodinách sme sa rozhodli ťa nájsť, na mieste, kde sme ťa zanechali – porozhadzovaní po schodoch železničného mosta, opretí o hrdzavé ploty, kde tiché momenty prelínal len pískot vlakových kolají. Boli sme tam všetci, neviem, či to vieš, ale prišiel každý, komu si bol blízky. Smiali sme sa, plakali, zväčša spomínali na to, kým si bol. Pretože si nebol niekto v úzadí, ty si svojim príchodom búral steny, rozosmieval davy a hlavne vždy si stál za nami, vždy si stál za mnou. Sedeli sme tam kde vždy, počúvali tvoje obľúbené pesničky a hodiny čakali, kým prídeš. Vedel si, kde sme, vedel si, že na teba čakáme. No neprišiel si, a tak sme sa neistými krokmi pobrali domov.

Bola streda. Zahalení v čiernom závoji sme kráčali jeden vedľa druhého. Držali sa za ruky, objímali sa a utierali si slzy. Všetko prestalo dávať zmysel, ako keby puzzle stratili jeden kúsok. Obrázok z dialky bol stále rozpoznateľný, stále sme to boli my, no prázdnota, ktorú si po sebe zanechal, pálila v celom tele. „Matej nás opustil v devätnástom roku života,“ zo smútočného domu sa ozval nárek. „Neznášal, keď ho volali Matej.“ podráždene reagoval chlapec vedľa mňa. Pozostali sa presúvali cez vyblednuté steny budovy ku kamenným náhrobkom. Tiahli sme sa dlhým davom a striedavo počuli vzlyky.

Myslela som, že sme nesmrteľní, že nás nič nepoloží, že spolu sme silní. No oni ťa vložili do bielej truhly, ktorú zakopali dva metre pod zemou. Ale ty si nepatril do tmy, bol si stvorený na výslnie. To bol moment, kedy sme si to uvedomili. Kedy naše hlavy pochopili, že ťa už nikdy nevidíme, nevypočujeme. Tvrdil si, že sa vzdávajú len tí slabí. Tvrdil si, že to nikdy nespravíš, že nás neopustíš. Podrážol si nám nohy, zdúchol preč a zanechal len prázdne sluby, no my ťi odpúšťame. Nehneváme sa, len nám strašne chýbaš. Tak prosím vráť sa späť. Budeme tam kde vždy.

Výtvarné umenie

Bezpochyby patrí medzi najvýraznejších slovenských scénografov modernej éry. Popri scénografiách pre činohru, operu i balet sa venoval tiež kostýmovému výtvarníctvu, divadelnej a filmovej architektúre, umeleckému šperku, voľnej výtvarnej tvorbe a publicistike, bol vysokoškolským pedagógom. Treteho augusta uplynulo 60 rokov od narodenia invenčného umelca a renesančného človeka Aleša Votavu.

ALEŠ VOTAVA

Študoval na Umelecko-priemyselnej škole v Bratislave u prof. Rudolfa Filu, v roku 1987 ukončil štúdium scénickej a kostýmovej realizácie na Vysokej škole múzických umení v Bratislave u prof. Ladislava Vychodila. Absolvoval študijné pobyty v Paríži a Ríme, zúčastnil sa na mnohých šperkárskych a scénografických tvorivých dielňach. V roku 1998 obhájil docentúru habilitačnou prednáškou *Farba v priestore javiska*.

Prvým titulom, na ktorom Votava scénograficky participoval, bola adaptácia známeho Mitanovho románu *Koniec hry* v réžii Blaha Ulhára (Divadlo pre deti a mládež v Trnave, 1986). Posledným dielom bola scéna pre Jiráskovu Lucernu, ktorá mala premiéru v novembri 2001 v Národnom divadle v Prahe. Ako renomovaný scénograf pracoval Aleš Votava pre Slovenské národné divadlo, ASTORKA Korzo '90, Štúdio S, GUnaGU, Štátnu operu v Banskej Bystrici, Divadlo Andreja Bagara v Nitre, Divadlo Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene. Kooperoval aj so

Orfeus a Euridika
(scénografia, 1991; v zbierkach Slovenskej národnej galérie)

špičkovými profesionálnymi telesami v Čechách, Maďarsku a Taliansku. Rekapitulácia Votavovej scénografickej tvorby zahŕňa vyše 40 činoherných inscenácií, 27 oper a hudobných diel, desať baletov a takmer desať scénografií pre divadlo GUnaGU v Bratislave. Nebola mu cudzia scénografia pre veľké opery, ako aj scény pre malé divadielka či štúdiové formy. Pripomenieme tiež, že ako architekt kooperoval na viacerých televíznych a filmových projektoch. Za svoju scénografickú činnosť získal mnoho prestížnych ocenení – tak doma, ako i v zahraničí.

Majstrovské opusy Aleša Votavu reprezentovali vnútornú harmóniu, výtvarnú krásu, dokonalý imaginatívny priestor plný vzduchu, voľnosti a svetla. Išlo o divadelne aj významovo čisté diela. Charakterizovala ich premyslená práca so znakom a farbou, pričom tónovaním farieb dosahoval tvorca viaceré obsahové vrstvy. Mal úžasny cit pre farbu, ktorú vedel bravúrne uplatniť v sugestívnych líniiach i dramatických situáciách. Mimo chodcom, Votavovou obľúbenou farbou bola ultramarínová modrá (najlepšie vystihovala atmosféru tajomstva). Akcent kládol na účelné a striedme narábanie s výrazovými prostriedkami. Základným stavebným a kompozičným postupom bola v jeho prípade štylizácia. Javiskové riešenie dostal štylizovaním do čistej farebnej plochy v kontrastnom s realistick-

kým prvkom. Iným dôležitým Votavovým vyjadrovacím prostriedkom bolo svetlo. Vhodným výberom farebných kompozícií veľkých plôch vytváral vzrušujúcu atmosféru a ilúziu premeny proporcií priestoru.

„Renesančná podstata jeho bytosti,“ uvádza teatrologička Dagmar Inštitutorisová, „spočívala najmä v tom, že divadlo nielen tvoril a učil ho, dokonca o ňom teoreticky, reflexívne a kriticky písal. Navyše svoju renesančnú všezručnosť dokazoval tým, že okrem navrhovania scény vyrábal aj kulisy, hral, režiroval, písal, svietil a vlastnoručne zhotovil, čo bolo do scény potrebné.“

Aspoň v maximálnej stručnosti pripomenieme Votavovu úspešnú kooperáciu s režisérom Martinom Bendikom v rámci Štátnej opery v Banskej Bystrici. Režisér Bendik profiloval jej poetiku so zameraním na objavovanie menej známych opusov svetových skladateľov – ako napríklad diela Verdiho a Rossiniho. Banskobystrická operná scéna tak v rámci celoslovenského kontextu otvorila významnú éru objavnej dramaturgie, často prepojenej s nekonvenčným scénickým riešením Aleša Votavu (veľkého milovníka a znalca klasickej hudby). Obdobie umeleckej spolupráce Bendika s Votavom radíme plným právom medzi najzaujímavejšie periody moderných dejín slovenského operného divadla na Slovensku.

„Scénograf, to je taký hybrid medzi mysliteľom, kreatívnym umelcom, remeselníkom, psychológom. Musí sa v ňom spájať pán so sluhom. Čudná kombinácia,“ povedal raz tvorca v jednom interview.

Aleš Votava zomrel po ťažkej chorobe 8. mája 2001 v rodnej Bratislave vo veku 38 rokov. Obdivuhodne rozsiahle dielo všestranného umelca adekvátne reflektuje monografia kunsthistoričky Dagmar Poláčkovej z roku 2007.

PETER CABADAJ

Ako išla M. B. Rettigová do sveta
(šperk, oceľ, 1991; v zbierkach Slovenskej národnej galérie)

Mladí vo večnosti

JÁN CAPKO

(19. 9. 1846 –
18. 8. 1867)

Básnik Ján Capko, o ktorom bude reč, pochádzal z famílie národne uvedomelého obchodníka. Vedno so svojimi tromi súrodencami vyrastal v žilivom rodinnom milie, priaznivo vplyvajúcom na ich osobnostný rast a formovanie. Mladší brat Jozef bol nielen známym obchodníkom svetobežníkom a zakladateľom pivovaru v Martine (1892), ale i publicistom a erudovaným vydavateľským pracovníkom. V rámci kníhtlačiarkeho účasťníckeho spolku v Martine sa napríklad zaslúžil o vydávanie starších diel z obdobia romantizmu (S. Chalupka, S. Tomášik...), súborných vydaní Pavla Országha Hviezdoslava, Svetozára Hurbana Vajanského, Martina Kukučina a iných tvorcov.

Ľudovú školu vychodil Ján Capko v rodnom Kláštore pod Znievom, od roku 1856 pokračoval v štúdiu na gymnáziách v Banskej Bystrici a Nitre. Hneď po maturite (1864) začal študovať na právnickej akadémii v Bratislave. Štúdium však musel už po niekoľkých mesiacoch pre ťažkú chorobu prerušiť. Na jej následky vo veku nedožitých 21 rokov na-

pokon zomrel... Jána Capka pochovali na cintoríne v Kláštore pod Znievom; v básnikovom rodnom dome dnes sídli obecný úrad.

Vlastenecké a intímne ladené verše, v ktorých uplatňoval postupy a metódy postromantickej tvorby štúrovských epigónov, publikoval (často pod pseudonymom Miloslav Znišovský) v časopisoch Junoš, Sokol a Černokňažník. Zbierku *Sirôtky* mal pripravenú do tlače už v roku 1865. Posudzovatelia Andrej Sládkovič a Juraj Slotta síce ocenili „nadanosť básnickú“, ale v danom čase ešte nepovažovali zbierku za zrelú a súcu na vydanie. Knižne napokon uzrela svetlo sveta v Banskej Bystrici až po Capkovej smrti (1868). Vyšla pričinením Andreja Trúchleho-Sytnianskeho so vstupnou Sládkovičovou básňou *Nad mohylou Janka Capka* a textom o autorovi.

V Capkovom básnickom diele doznieva literárny romantizmus matičného obdobia. Obsahovo v ňom výrazne rezonujú tri tematické okruhy – národ, žiaľ nad matkinou smrťou a intímne línie. Pokiaľ ide o vlastenecké básne, prevláda v nich tézovitost, zaužívané myšlienkové stereotypy a formálne postupy; z intímne ladených veršov však vyžarujú názny osobitého videnia a básnického výrazu. Sumárne možno konštatovať, že Capkova poézia korešponduje s vtedajšou literárnou tvorbou a v ničom zásadnejšom sa od nej neodlišuje. Platí tak tvrdenie, že primárne „dokumentuje, ako sa slovenská poézia 60. rokov devätnásteho storočia vyrovnávala s dobovými problémami“.

Rukopisná pozostalosť básnika, od úmrtia ktorého uplynie 18. augusta 155 rokov, je uložená v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine. Zásluhou historika a vysokoškolského pedagóga Miloša Štilla vyšla v roku 1962 monografia s názvom *Nedopovedané slová (O živote a diele Jána Miloslava Capka-Znievského)*.

Peter CABADAJ

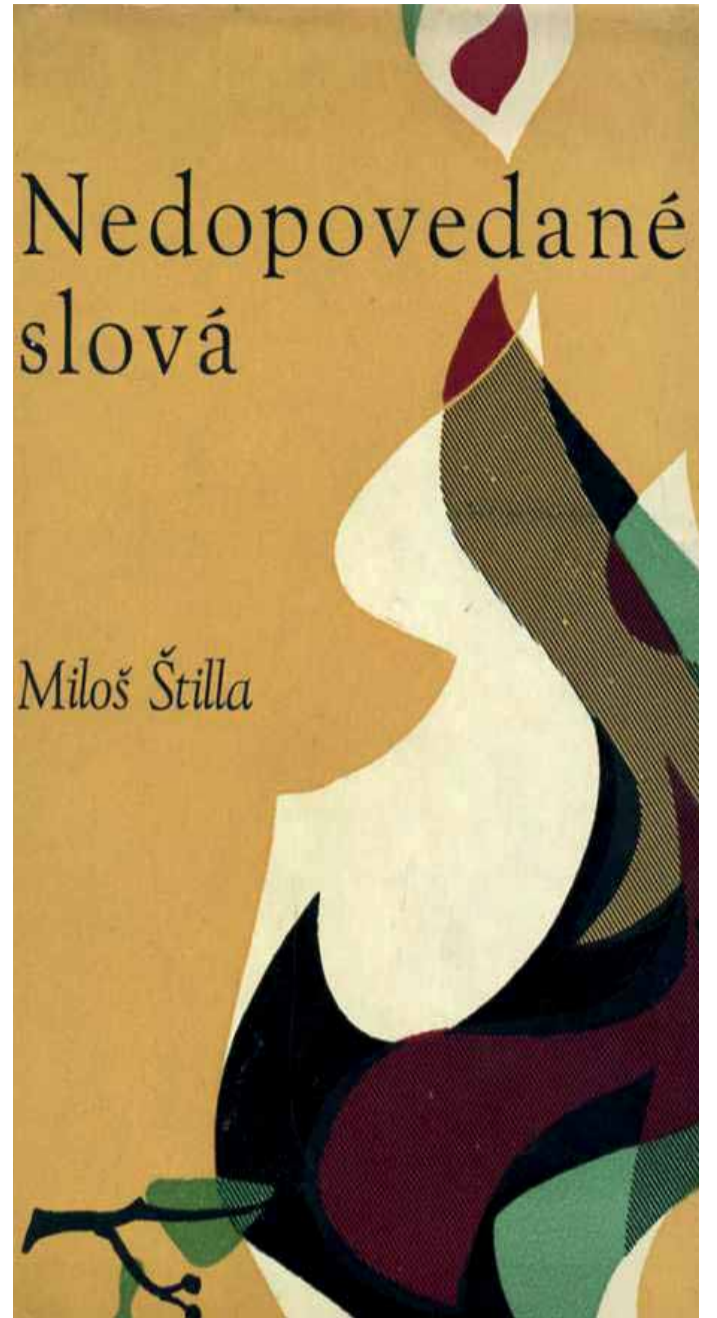

*Pestrých si túžob trhá svet kvety
v záhradách pravdy i bludu.
Lež túžob ľudských vysoké lety
nikdy splnené nebudú!*

*Mňa ducha vzlety do pravdy raja
vedú pre šťastnej lásky kvet.
Nímž by zakvitol úľobstou mája
celý mojich nádejí svet!*

*Češť, chýrne meno, svetské oslavy:
nahradí šťastnej lásky hlas.
Zlato, golkondy, diamant ihravý
sú satiry úľobstí krás.*

*Drž si chlebaru, drž zlaté smeti,
čo neznáš lásky oka žiar?
Mých túžob celý svet je zavretý
v národa lásky večnú jar!*
(zo zbierky *Sirôtky*)

Jediná otázka

Pri čítaní postavy kníh ožívajú vďaka našej fantázii, no keď sa potom vyberieme na nejaké divadelné predstavenie, môže kniha pred nami ožiť vďaka hercom. Nielen knižné postavy rada oživuje aj

EVA GRIBOVÁ

z Ružomberka, v súčasnosti absolventka bakalárskeho štúdia herectva Akadémie umení v Banskej Bystrici. V závere akademického roka si z medzinárodnej súťaže z Čiech priniesla najvyššie ocenenie Laureát ceny Vladimíra Ruska, ale aj Cenu publika a Cenu Viliama Záborského. Orol tatranský jej položil otázku: Čo pre ňu znamená ocenenie, ktoré získala na medzinárodnej súťaži v Čechách?

„Zúčastnila som sa Poděbradských dní poézie, kde som sa predstavila s textom od Rastislava Boroša s krátkou poviedkou *Na šrot zlomené srdce*. Rastó je scenárista a filmový režisér. Bola to pre mňa skvelá skúsenosť a ocenenia si veľmi vážim. Som šťastná, keď môžem hrať životy iných postáv a hrať sa so slovom, nech ide o akýkoľvek žáner. Naposledy to bola rozprávka s názvom *Dedko a ja*, čiže text talianskeho spisovateľa Roberta Piuminiho. Keď nehrám a môžem oddychovať, veľmi rada čítam dramatické diela, napríklad hry od Ibsena či Čechova, ale inšpirovať ma vedú aj biografie rôznych hercov, prípadne texty o hereckých technikách. Samozrejme, veľké miesto má u mňa aj klasika v podaní Dostojevského, odporúčam napríklad *Idiota* alebo *Zločin a trest*.“

Foto: archív Evy Gribovej

Knižný tip

Tipy na čítanie, presiaknuté pôsobivými opismi prírody (a nielen to), prináša teatrologička-dokumentátorka Divadelného ústavu v Bratislave

MIROSLAVA KOŠTÁLOVÁ,

ktorá minulý rok debutovala básnickou zbierkou *Ateliér*.

Koncom októbra zo Špicbergov mizne slnko. Pre obyvateľov tohto ostrova, vzdialeného 1300 kilometrov od severného pólu, nastáva náročné obdobie. Ako sa dá zvyknúť na raňajkovanie v prítomnosti horiacich sviečok? A na to, že jediným zdrojom svetla je mesiac? Na oblohe dokonca môžete spočítať hviezdy, tak prenikavo žiaria. Prežitie prvej polárnej noci však nie je jedinou témou, ktorej sa vo svojej reportážnej knihe *Biele. Ladové ostrovy Špicbergu* venuje poľská reportérka a fotografka Ilona Wiśniewska. Prostredníctvom osudov rôznych ľudí, domácich obyvateľov alebo prisťahovalcov vytvára plastický portrét miesta, kde päť mesiacov nezapadá slnko. Pestrosť vo vykreslení ľudských príbehov svedčí o autorkinej vnímavosti a schopnosti zachytiť pôsobivé detaily.

Š témou prírody súvisí aj môj ďalší knižný tip. Je ním *Nevesta hôl* od Františka Švantnera. Pohybovanie sa na hranici dvoch svetov, reálna a ireálna, sila prírodných živlov a ich premietnutie do psychických a fyzických stavov človeka sú dôvody, prečo sa oplatí po tejto knižke siahnuť opakovane. Čitateľ v diele zakaždým objaví niečo nové. Nehovoriac o brilantných opisoch prírody, ktoré v súvzťažnosti s emocionálnym rozpoložením postavy spôsobujú zimomriavky.

Ilona Wiśniewska

absynt
prekliati/reportéri

Biele

Ladové ostrovy Špicbergu

„Ako sa dá prežiť zima?
Veľa sa tu pije? Sme smutní?
Ale my nie sme smutní.
V zime sexujeme a melanchólia
opantá iba tých opustených,
čo nepijú.“

Top 3 by som rada uzavrela zbierkou prednášok *Kostýmová tvorba* z pera scénického a kostýmového výtvarníka Milana Čorbu. Podľa neho je nevyhnutné, aby kostýmový výtvarník rozvíjal svoj nápad, ktorý musí dať do súvislosti, zdôrazniť jednotlivé motívy, pracovať s variáciami a jednotlivými časťami. Ďalej musí akceptovať zákonitosti divadelnej hry, zbaviť sa predstavy vlastnej neomylnosti, komunikovať s okolím, zaujímať sa o to, ako premýšľajú ostatní, pracovať efektívne, neustále sa vzdelávať, vytvoriť niekoľko nápadov ako neprehliadnuť detaily a pod. Knihu odporúčam všetkým záujemcom nielen o divadelný kostým, ale aj o odevnú tvorbu.

Uzavrárame šiestou časťou rozsiahly seriál *Milníky slovenskej štátnosti*

A čo ďalej, Slovenky a Slováci?

Marián TKÁČ – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Pripomeňme si na záver redakčného seriálu ešte raz slová Antona Hlinku v prvých minútach slovenskej samostatnosti na Nový rok 1993: „Nesmrtelný Vládca ... daj vládcovi tohto štátu Ducha múdrosti a prezieravosti, spravodlivosti a nezištnosti, obetavosti a pevnosti, daj jeho občanom Ducha bratstva a znašanlivosti, vzájomnej úcty a pomoci, svornosti a tolerancie. Bud' našim Bohom a my budeme Tvojím ľudom.“

Aj vy sa pýtate, či sklamal „Nesmrtelný Vládca čias“ alebo „občania tohto štátu“, ak tým, ktorí sú (i boli) na jeho čele, chýba „Duch múdrosti a prezieravosti, spravodlivosti a nezištnosti“? Nemajú dokonca pravdu aj tí, ktorí sa pýtajú, či vôbec dokáže tento päťmiliónový národ spravovať vlastný štát? Aj tí, ktorí poznajú slová „proroka Jonáša“ Záborského, ktoré platia aj po stoosemdesiatich rokoch: „Niet Slovákovi rady? Kto si sám nevie byť pánom, nedočká sa vlády“?

■ VLÁDA PEŇAZÍ

Odhodme emócie, pozrime sa reálne na dnešný svet a v ňom na Slovensko. Sily, ktoré ním hýbu, nachádzajú čoraz rafinovanejšie spôsoby, ako búrať všetko tradičné a nahradiť ho čímsi novým, čo sa dá zhrnúť pod pojem Nový svetový poriadok (NWO). Elity, ktoré vládnu peniazom, dokážu vďaka nim „hravo“ dosadiť do čela štátov rad-radom polovzdelených, často nestabilných, ctibažných jedincov, ktorí ničia všetko tradičné. Pod akýmkoľvek zámienkami devastujú hospodárstvo, decimujú právny štát a rozvracajú štáty v celej Európe, aj celý kontinent ako taký. Národy pod hrozbami prijímajú všetky nezmyselné opatrenia vládnucej „elity“, ktorá s nimi nesúcití, nechápe ich, „nerozumie im“, nezdieľa ich tradičné hodnoty, o ktoré postupne prichádzajú.

Informácie z prostredia globalistov hovoria o zmene Európy, likvidovaní štátov a národov. O príchode iného obyvateľstva do Európy, čo sa na západ od nás aj deje. Hrozí západnej Európe islamský kalifát? Uskutoční sa tisíc rokov starý projekt prenesenia centra kresťanstva alebo katolíckva z Vatikánu do arménskeho Ečmiadzina, sídla Arménskej apoštolskej cirkvi od roka 301? Arménsko vtedy ako prvé na svete prijalo kresťanstvo za štátne náboženstvo.

■ VÁŽNE OTÁZKY

Áká budúcnosť čaká národy strednej Európy? Čo so Slovenskom, ktoré po toľkých storočiach sa pred tridsiatimi rokmi slobodne a demokraticky vrátilo na scénu dejín pod vlastným menom? Sú naše politické špičky, zurnalisti a verejná mienka schopné rozpoznať, čo je v podmienkach globalizujúceho sveta dôležité a čo treba robiť, aby Slovensko ako štát – či už samostatne, či skôr v akomkoľvek zoskupení štátov – prežilo?

Slovenské médiá sú prevažne v cudzích rukách a sú zneužívané na ohľupovanie čitateľov a divákov, dokonca prispievajú k vzniku nového nevidanému fenoménu, ktorý kedysi práve na stránkach Slovenských národných novín definoval Ladislav Ťažký ako „pocit strachu z vlastenectva“. Sme teda ako národ pripravení odpovedať na otázku ako ďalej vo všetkých sférach života vrátane štátoprávneho

„zaradenia“ Slovenska? Otázky, ktoré prichádzajú, sú vážne: majú slovenské politické špičky, bez ohľadu na stranu či hnutie, silu, odvahu, chuť a napokon aj vedomosti ako spravovať päťmiliónový štát? A vôbec, chcú ten štát? Alebo – prepáčte, úplne hriešna myšlienka – pozerajú na svet len cez „vlastné vrecká“ a bude im jedno, o „akú strechu“ pôjde, len aby tie vrecká boli plnšie?

■ VÍZIE BUDÚCNOSTI

Pristavme sa pri otázke štátnej vízie či doktríny. Odvtedy, čo sa o to pokúšal prezident Rudolf Schuster, ubehlo takmer dvadsať rokov – a nič také nevzniklo, nijaký štátny orgán nijakú víziu ani len neprerokoval. Slovensko teda nemá štátnu doktrínu, má však bezpečnostnú a obrannú stratégiu schválenú parlamentom. V roku 2017 odmietla Ficova vláda s účasťou národniarov schváliť pripravené stratégie, schválilo ich až „pofebruárové“ vedenie štátu na začiatku roka 2021. Sú to texty o podriadenosti Slovenska záujmom NATO a EÚ, nie je to nijaká vízia o budúcnosti slovenskej štátnosti. V časoch, keď sa veľmoci celkom vážne zaoberajú otázkami budúceho usporiadania Európy, Slovensko, najmenej početný štát spomedzi svojich susedov, nemá takúto víziu na rozdiel od okolitých národov, ktoré svoje predstavy majú a nahlas o nich uvažujú. Slovensko akútne potrebuje o týchto témach diskutovať.

Namýšľať si o sebe môžeme čokoľvek: že sme akýmsi lakmusovým papierikom, ako prebieha stredo-európska spolupráca v súlade so zámermi globalistov. Že snaha „umeniť“ Slovensko je znakom vývoja proti „tomuto priestoru“, a ak sa vníma ako rovnocenné, je to znak dobrých procesov v strednej Európe. Často špekulujeme nad slovami Jána Pavla II. či amerického evanjelizátora so slovenskými koreňmi Davida Wilkersona o „významnom postavení Slovenska v treťom tisícročí“. Ak však reálne a alternatívne nezhodnotíme svoje ciele a možnosti, môžeme ostať len „snívajúcimi Podtatrancami“, rovnako ako nimi až donedávna boli naši predkovia. Reálne to hrozí!

■ POTREBA SPOJENCOV

Slovensko nemá, ale potrebuje koncepciu svojej budúcnosti. Najmä preto, že patrí medzi európske štáty, ktoré potrebujú vzhľadom na svoju nedostatočnú geopolitickú váhu aj početnosť populácie spoluprácu v rámci širšieho nadštátneho celku. Takého celku, ktorý by Slovensko neparalyzoval svojou ideológiou a inštitúciami. Pritom je evidentné, máme také skúsenosti, že výhodnejším riešením by bol väčší celok ako štát s dvoma národmi. Lebo o Slovensko, jeho hory, rieky, úrodné polia, ale najmä poddajný ľud vždy bol a bude záujem zo strany

všetkých blízkych i „vzdialenejších“ susedov. Potvrzuje to história: vyše osemdesť rokov v štáte s Maďarmi a ďalšími národmi, takmer celé jedno storočie (desiate) po zániku Nitravy v štáte s Poliakmi, tri štvrtiny storočia v štáte s Čechmi, v rámci toho aj dvadsať rokov s Rusínmi.

V súčasnosti sme členským štátom EÚ a v rámci toho aj neformálneho zoskupenia V4. Keďže EÚ sa dnes potáca a pod vplyvom degeneratívnej expanzie liberálneho progresivismu ničí vlastnú ekonomiku i kultúru, otvára dvere imigrácii z Afriky a Blízkeho východu, čítame aj z pier „vznešených mozgov“, že pomaly sa otriasa v základoch. EÚ už nie je tým, čím mala byť – spoločenstvom hospodárskej spolupráce. Charles de Gaulle hovoril o Európe štátov, nemecký kancelár Helmut Kohl o Európe regiónov, dnes sa Európa otvorená i skryte centralizuje.

■ BREMENO ZODPOVEDNOSTI?

A čo naši susedia? Maďarský premiér Viktor Orbán predniesol vlni pri dvadsiatom výročí Mosta Márie Valérie v Ostrihome tieto slová: „Neexistujú dva národy, ktoré sa nachádzajú na svete také podobné ako Slováci a Maďari. Jediná vec, ktorá nás vskutku delí, je náš jazyk. Dovtedy si dokonale rozumieme, kým nezačneme rozprávať.“ Veď práve. Nanucovaná maďarčina nás od Maďarov v roku 1918 definitívne (?) oddelila. Orbán aktuálne presadzuje myšlienku Európy „národných spoločenstiev“ ponad hranice. Z jeho iného vystúpenia 6. júna 2020, ktoré mal pri stom výročí Trianonu a predniesol ho na slovensko-maďarskej hranici pri Slovenskom Novom Meste, sa dá jeho úsilie o Slovensko jednoznačne čítať: „Čo patrí spolu, to sa spojí, rovnako je pravdou, že čo nepatrí spolu, to sa aj rozpadne. ... Naša fajta je neoblomná, húževnatá a bystrá, preto nielen sme to zvládli, ale dnes znova vyhrávame. ... Maďari si už nikdy nemôžu dovoliť luxus slabosti. Nám vždy môže patriť iba to, čo dokážeme aj ochrániť. ... Nasledujúce desaťročie nebude o úbytku a strachu, ale o rozmachu a budovaní krajiny. Svet je v pohybe, pružiny našej EÚ vŕzgajú a teraz očakáva, že sa zachráni pomocou salta mortale. ... Zrodí sa nový poriadok. ... Nezľakneme sa toho, čo vidíme: my sme tí, na ktorých sme čakali. Áno, my sme tí, ktorí otočia osud Maďarska. ... Čakajú na vás veľké časy. ... Začal sa návrat Maďarov do ich vlasti. ... Aby to bolo tak aj naďalej, rýchlo napreduje aj budovanie novej maďarskej armády. Sila kráča spolu so zodpovednosťou a my si uvedomujeme bremeno našej zodpovednosti. Sto rokov trvajúca karanténa po Trianone sa skončila.“

■ JATRENIE TRÁUM

Keďže Slovensko na to oficiálne nepovedalo nič, nuž len si povzdychnime: ak dá Boh, budeme žiť naďalej

vedľa seba, a len ten pozná formy našej budúcej spolupráce. Slovensko-maďarské súštie, v ktorom by bolo Slovensko v pozícii menšieho člena, nebolo by zárukou prežitia Slovákov ako národa. Maďari zabudli na poslanstvo sv. Štefana, že „kráľovstvo jedného jazyka a jediného mravu je slabé a krehké“. Dokážu žiť v štáte, v ktorom chce pokojne žiť aj iný – navyše menší národ? Štatistiky a napokon i samotný Trianon hovoria, že nie. Nehovoriac o ďalších, stále živých trau-

vane a rozvoj národa zabezpečovať. Dvakrát sa už štát s Čechmi rozpadol. Dokážu Česi „prehodnotiť svoju gramatiku“, ktorá údajne neprípúšťa spojovník/pomlčku v názve štátu? Budúce Česko-Slovensko by sa nemohlo vrátiť nielen k názvu bez pomlčky, ale ani k vlajke s klinom, ktorú si po roku 1992, ako vieme, nezákonne (vierolomne) privlastnili Česi.

■ POLSKÁ KARTA

Zatiaľ nikto nevytiahol „poľskú kartu“, s ktorou sa kalkulovalo po roku 1918. Slovensko-poľské súštie bolo pre Slovákov zaiste zhubné. Pripomeňme len osud slovenských obcí okupovaných Poľskom po roku 1918. Polonizácia Slovákov bola rovnako, ak nie väčšia krutá ako ich hungarizácia v Maďarsku. Prichádza teda do úvahy jedine širšie súštie povedzme „Sclavonia/Slovania“ z čias Svätopluka či „Dunajská (kon)federácia“. Teda celistvý hospodársky priestor v strednej Európe, ktorý projektoval v roku 1936 Milan Hodža.

V medzivojnovom období vznikla aj myšlienka Trojmorja či Medzimoria, presadzovaná Poľskom. Verejnosť vie málo o tom, že modernú verziu Trojmorja založili v roku 2015 poľský prezident Andrzej Duda a chorvátska prezidentka Kolinda Grabarovič-Kitarovičová. Samoty iniciatívy sa konajú každoročne, prvý bol v Dubrovniku v roku 2016 a bol na ňom aj zástupca Číny, ktorý hovoril o zapojení iniciatívy do Novej Hodžovej cesty. Tiež sa na nej zúčastnil aj zástupca USA... TASR priniesla 6. júla 2017 informáciu o stretnutí predstaviteľov „štátov iniciatívy Trojmorja s americkým prezidentom Trumpom vo Varšave“. Malo by to byť zoskupenie dvanástich štátov, ktoré by malo mať za cieľ spoluprácu a prepojenie regiónu v severozápadnom smere: pobaltské štáty, Poľsko, Česko, Slovensko, Rakúsko, Maďarsko, Slovinsko, Chorvátsko, Rumunsko a Bulharsko. V týchto štátoch žije 112 miliónov obyvateľov na ploche 1,2 milióna štvorcového kilometra. Iniciatíva má zoznam prioritných prepojujúcich projektov v troch kľúčových oblastiach – doprava, energetika a digitálne technológie. Bol vytvorený aj Investičný fond Trojmorja, ktorému USA prisľúbili miliardu dolárov.

■ ÚVAHY O SÚŠTATÍ

Naším východným susedným národom sú Rusíni. Predstaviteľov Svetovej rady Rusinov prijal český prezident Zeman 11. septembra 2019 a debatoval s nimi o ich „veľkej autonómii“. Kyjevské médiá si všimli, že schôdzka sa konala nedlho pred tým výročím mierovej dohody zo Saint-Germain, podľa ktorej sa Podkarpatská Rus stala súčasťou Česko-Slovenska. Presne nevedno, aké sú česko-slovenské rezidua medzi obyvateľmi v súčasnosti Zakarpatskej oblasti Ukrajiny, zmietajúcej sa vo vojnovnej kríze. Sú silnejšie ako maďarské rezidua? Keďže však medzi Prahou a Užhorodom je Bratislava, prípadná česko-rusínska spolupráca nemôže obísť Slovensko.

Otvára sa aj otázka súštia s Českom. Veľa sa nehovorí o vzniku občianskej iniciatívy, ktorá v roku 2015 chcela dosiahnuť referenda a vypísať petíciu: „My nižšie podpísaní občania žiadame o vypísanie referenda o znovuzjednotení Československa.“ V prípade zozbierania 150-tisíc podpisov v SR a 50-tisíc v ČR chceli zástupcovia iniciatívy odovzdať petičné hárky prezidentom oboch štátov. Uplynulo sedem rokov od vzniku iniciatívy a štyri roky od zamýšľaného termínu referenda (2018), z čoho vyplýva, že iniciatíva bola neúspešná. Napriek tomu v septembri 2015 sa známy ruský politológ Pjakin vyjadril tak, že ak globalizačný proces nikto nezastaví, jedným z jeho prvkov bude obnova Československa. Údajne bude prebiehať pokojne a iniciatíva príde od ľudí: „Skúsenosti zo spoločného spoluzitia majú, a to pozitívne, aj negatívne. Zjednocovanie štátov a národov bude najprv prebiehať vnútroštátne, teda v tých štátoch, ktoré už majú určitú skúsenosť zo vzájomného súžitia, ako napríklad Juhoslávia, Československo, sa budú v prvom rade obnovovať tieto vnútroštátne vzťahy. Či to bude formalizované v čisto štátnom zväzku, to je už skôr taktická otázka. Pôjde však fakticky o riadiaci subjekt zjednocujúci zdroje dvoch slabších subjektov.“

Slovákovi zaiste pôjde o to, aby to bola – ak už – obnova Česko-Slovenska (minimálne konfederácie), v žiadnom prípade nie „Československa“ (federácie). Onen spojovník/pomlčka je vyjadrením dlhodobých cieľov zachovania národa ako Božieho výtvaru, pričom štát – dielo človeka – by mal toto zacho-

Na varšavskom samite bol prítomný aj vtedajší podpredseda vlády Peter Pellegrini, ktorý po ňom uviedol, že „Slovenská republika v rámci Iniciatívy troch morí zohráva kľúčovú úlohu, pretože severozápadné prepojenie je možné práve len cez Slovenskú a Českú republiku“. Podľa neho Slovensko musí pokračovať v dobudovaní diaľnice D4 na východe, aby prepojilo Poľsko a Maďarsko. Tiež musí pokračovať vo výstavbe diaľnice od Žiliny smerom na poľskú hranicu. V hre je aj plynový konektor do Poľska. Trojmorie v plánoch globalistov by malo byť „hrádzou“ medzi „Západoeurópskym kalifátom“ a „Ruským impériom“ na východe. Má podporu tak zo strany USA, ako aj Číny – dvoch globálnych hráčov prvoradého významu. Nemalo by teda byť nezávislým, ale závislým priestorom.

■ PRAŽSKÁ INICIATÍVA

Najnovšie vznikla iniciatíva v Prahe, ktorá sa viaže na sv. Vojtecha a jeho „stredo-európanstvo“. Na júrovej konferencii Svätý Václav a stredná Európa pod patronátom kardinála Duku sa viedli diskusie skôr o hodnotách ako o štátoprávnom usporiadaní „regiónov“ od Bavorska, Rakúska a bývalej NDR cez Poľsko, Slovensko, Česko, Maďarsko po bývalé juhoslovenské štáty so 140 miliónmi obyvateľov. Slovensko na konferencii reprezentovali konzervatívni politici, o. i. Vladimír Palko, ale aj Igor Melichar zo Smeru.

Zo slovenského hľadiska by ako forma akéhokoľvek súštia mohli vyhovovať iba voľnejšie združenie, konfederácia alebo únia ako združenie štátov so spoločnou hlavou i s ďalšími orgánmi na zmluvnom základe. Po skúsenostiach z histórie unitárny štát ani federácia neprichádzajú do úvahy.

NA MARGO

V polovici júna sa vo Francúzsku konali parlamentné voľby, v ktorých sa volilo 577 poslancov 16. Národného zhromaždenia Piatej Francúzskej republiky. Poslanci sa volia na päť rokov dvojkolovým systémom v jednomandátových obvodoch. Účasť v prvom kole bola rekordne nízka, len 47,5 percenta, v druhom kole bola už účasť vyššia ako v roku 2017. Výsledky potvrdili ústup liberálneho hnutia prezidenta Emmanuela Macrona a vzostup strán, ktoré mainstream zvykne nazývať „nesystémové“. Súčasne boli označované ako

Ústup liberálov

najnerozhodnejšie parlamentné voľby od zavedenia päťročného funkčného obdobia v roku 2000. Koalícia Spolu francúzskeho centristického prezidenta Macrona získala v Národnom zhromaždení 245 kresiel. Druhý najvyšší počet mandátov získala ľavicová koalícia NUPES (Nová ľudová, socialistická a ekologická únia) Jeana-Luca Mélenchona, ktorá získala 131 kresiel. Vlastenecké Národné združenie Marine Le Penovej skončilo na tretom mieste s 89 kreslami. Prvýkrát od roka 1997 nemá úradujúci prezident Francúzska v parlamente absolútnu väčšinu. Výsledky politickí komentári vnímajú ako ranu pre Macrona, keďže voľby vytvorili potenciál pre politickú nestabilitu a patovú situáciu. Rozhovory medzi rôznymi stranami o vytvorení stabilnej väčšinovej vlády sa začali 21. júna.

Za úspech môžeme považovať výsledok Národného združenia, ktoré ako všetky vlastenecké hnutia dominujúci liberálny mainstream na Západe demonizuje a ostrakizuje. Jeho líderka Marine Le Penová s nadšením privítala historický výsledok svojej strany v druhom kole parlamentných volieb. „Táto skupina (poslancov) bude zďaleka najväčšia v histórii našej politickej rodiny,“ povedala Le Penová pred svojimi sláviacimi priaznivcami po vyhlásení výsledkov na severe Francúzska. Do budúceho NZ tak pošle skupinu 89 poslancov oproti ôsmim pred piatimi rokmi a dvom z roka 2012. S týmto počtom mandátov sa stane výraznou opozičnou silou. Je to úspech o to väčší, ak si uvedomíme, že prezidentská strana Republika v pohybe (LREM) vznikala ako „hrádza proti extrémizmu“ s cieľom zabrániť Národnému združeniu a Marine Le Penovej, aby sa dostali k moci. Dokonca pred európskymi voľbami v roku 2019 vznikla interná bunka v rámci LREM, ktorej poslaním bolo vytvorenie stratégie boja proti Národnému združeniu bez zmienny o iných opozičných silách, nehovoriac o nepriazni dominujúcich liberálnych médií. Na francúzskom príklade môžeme badať, že vlastenecké strany majú v súčasnosti šancu získať väčšiu podporu vzhľadom na prebiehajúcu krízu vyvolanú vojnou na Ukrajine a následnou sankčnou reakciou Bruselu voči Rusku, ktorá sa v praktickej rovine prejavuje ako „ekonomická samovražda“, nehľadiac na národné záujmy krajín ani na životnú úroveň bežného spotrebiteľa.

(rž)

Nemecký kancelár o vojenskej prítomnosti aj na Slovensku
Bundeswehr smeruje na východ

Dušan D. KERNÝ – Foto: interent – West Observer

Akou sa stala Európa v čase vojny? Nedávno v júli dal na to komplexnú odpoveď nemecký kancelár Olaf Scholz. Ten politik, ktorý už po vpáde ruských vojsk na Ukrajinu vo februári hovoril o epochálnej zmene čias. V rozsiahlom rozbere pre denník Frankfurter Allgemeine Zeitung po prvý raz okrem iného vyslovene hovoril o zvyšovaní nemeckej vojenskej prítomnosti v dvoch štátoch – v Litve a na Slovensku.

Faktom je, že Európa nemôže zostať takou akou doteraz. Ruský vpád na Ukrajinu ukázal, že ich špeciálna vojenská operácia zmenila celý doterajší európsky a medzinárodný poriadok. To má ďalekosiahle následky. Po skončení studenej vojny Nemecko pridlho zostávalo vo falošnej predstave o bezpečnosti. Politika, hospodárstvo a veľká časť nemeckej spoločnosti si nadhlo osvojili názor jedného z predchádzajúcich ministrov obrany, že Nemecko je obkolesené len priateľmi. To bol omyl. „Po Putinovom útoku na Ukrajinu

GEOPOLITIKA

nič nezostalo tak ako predtým. Preto musíme konať. Musíme urobiť Nemecko bezpečnejším a obratyschopnejším, Európska únia musí byť suverénnejšia a medzinárodný poriadok do budúcnosti pevný.“ K novým skutočnostiam patrí veľká zmena v nemeckej bezpečnostnej politike, konkrétne mimoriadnych sto miliárd na prezborenie bundeswehru navyše ročného rozpočtu. To všetko má nemeckej armáde zabezpečiť všetky podmienky, materiál a schopnosti rozhodne brániť seba a spojencov v týchto nových časoch.

Pokiaľ ide o Ukrajinu, Nemecko ju bude podporovať dovtedy, kým to bude potrebovať, a to ekonomicky, humanitárnu pomocou, finančne, dodávkami zbraní, ale v miere

Nemecký kancelár Olaf SCHOLZ volá po väčšej vojenskej prítomnosti aj na Slovensku.

a spôsobom, aby sa Severoatlantická aliancia NATO nestala priamym účastníkom konfliktu.

Nemecko ukončí energopolitickú závislosť od Ruska; do konca roka chce zastaviť dovoz ropy, dovoz plynu klesol z 55 percent celkovej spotreby na 30 percent. „Je to beh na dlhé trate, potrebujeme výdrž,“ zdôrazňuje nemecký kancelár.

MILIARDY NA PODPORU

Už teraz trpia mnohí občania Nemecka následkami vojny, najmä vysokými cenami benzínu a potravín. S obavami hľadajú do budúcnosti v očakávaní účtov za elektrinu, naftu či plyn. Preto spolková

vláda vyčlenila na podporu občanov oveľa viac ako tridsať miliárd eur. Rozličné formy podpory už začínajú pôsobiť.

„Pravdou však je, že svetová ekonomika má problémy, ktoré celé dlhé desaťročia nepoznala. Prerušené dopravné trasy, nedostatok surovín, vojnu spôsobená neistota na energetických trhoch – to všetko celosvetovo vyháňa ceny do výšok. Nijaký štát na svete sa nemôže sám uchrániť pred takýmto vývojom. To všetko vyžaduje sústredenú spoločnú aktivitu zamestnávateľov, odborov, vedy a politických činiteľov. Len tak môžeme vyjsť z krízy silnejší a nezávislejší ako pred jej začiat-

kom, to je náš cieľ,“ zdôraznil Scholz.

EPOCHÁLNA PREMENA

Už tri dni po ruskej invázii hovoril, že nastala epochálna zmena a hneď aj oznámil cieľ prezborenia bundeswehru za sto miliárd eur. Vyhlásil, že „Putinova invázia našla Nemecko schopné akcie, lebo plány na diverzifikáciu dodávok ropy a plynu, ako aj plány na spracovanie skvapalneného plynu už ležali na stole. Žiaľ, teraz s ťažkým srdcom Nemecko musí dočasne obnoviť prevádzku uhoľných elektrární, takisto sa určili množstvá, ktoré musia byť v zásobníkoch plynu, a je zarážajúce, že doteraz to nebolo pevne určené“.

Zároveň vláda zosilnila úsilie oveľa rýchlejšie budovať obnoviteľné zdroje energie – solárnej a veternej. Pravdou i požiadavkou však zostáva, že čím viac energie všetci v Nemecku – ekonomika, domácnosti, obce a mestá – v nasledujúcich mesiacoch ušetria, tým lepšie. „Nejdeme touto cestou sami,“ vyhlásil kancelár „ale v zjednotenej Európskej únii a spojení v silnom vojenskom partnerstve NATO. Držíme sa pevného presvedčenia byť solidárni s existencne ohrozenou Ukrajinou aj v záujme vlastnej ochrany a bezpečnosti.“

VOJENSKÁ HROZBA

„Putin obmedzuje, škrtí dodávky plynu, nasadzuje energiu ako zbraň proti nám. To nikdy neurobil v čase studenej vojny ani Sovietsky zväz. V novej strategicko-koncepcii NATO, schválenej tridsiatimi spojkami, sa jasne hovorí, že „nemôžeme vylúčiť útok na teritoriálnu integritu spojencov“. Preto Nemecko podstatne posilní svoju prítomnosť vo východnej časti spojeneckého územia, menovite v Litve a na Slovensku. Tiež aj v oblasti Baltického mora. Chceme odstrašiť Rusko od útoku a aj dať to najavo,“ doslova uviedol O. Scholz.

Borisovi Johnsonovi podpíli stoličku večierky v čase covidu
Koniec kontroverzného britského premiéra

Radoslav ŽGRADA – Foto: archív autora

Začiatkom júla rezignoval Boris JOHNSON z postu britského premiéra; odišiel aj z čela Konzervatívnej strany. Stalo sa tak po tlaku členov vlastného kabinetu a po hromadnom podaní demisií vyše štyridsiatich predstaviteľov vlády, najmä štátnych tajomníkov a tajomníčok a viacerých ministrov. Johnson bol jednou z hlavných tvárí referenda v roku 2016, v ktorom sa Briti vyslovili za odchod z Európskej únie.

Po referende sa v júli 2016 stal ministrom zahraničia, britským premiérom 24. júla 2019 – deň po tom, čo bol zvolený na čelo Konzervatívnej strany. Vo funkcii tak vystriedal Theresu Mayovú, ktorá neuspela s rokováním o podmienkach odchodu Británie z EÚ. Johnson viac-menej úspešne vyviedol krajinu na konci januára 2020 z členstva v Únii, trvajúceho štyridsať sedem rokov.

TVRDÁ KRITIKA

Premiér už dlhší čas čelil rozsiahlej kritike za účasť na večierkoch v rokoch 2020 a 2021, ktoré sa konali počas pandémie ochorenia COVID-19 a vyhlásených lockdownov. Posledným zo série škandálov je aféra okolo Christophera Pinchera, ktorý v súkromnom klube pre členov strany v Londýne obťažoval dvoch mužov. Tlak na jeho odchod spôsobili aj rastúce ceny energií a potravín následkom nezvládnutej sankčnej vojny.

Situácia na Britských ostrovoch je nelichotivá. Podľa britského Národného štatistického úradu (ONS) spotrebiteľské ceny v apríli vzrástli o 2,5 percenta. V máji dosiahla ročná inflácia v Spojenom kráľovstve rekordných 9,1 percenta, čo je najviac od roka

1982. Podľa prieskumu uverejneného v Die Welt má dnes o 57 percent viac Britov finančné ťažkosti a 4,4 milióna domácností žije vo veľmi ťažkých podmienkach. Ďalších 5,7 milióna domácností Britských ostrovov sa sťažuje na finančné ťažkosti. Ceny bez potravín, alkoholu, tabaku a energií sa v máji

DEMISIA

medziročne zvýšili o 5,9 percenta – v porovnaní s predchádzajúcim mesiacom o ďalšieho pol percenta. Maloobchodné ceny medziročne vzrástli o 11,7 percenta. Približne šiestim miliónom domácností nasledujúcu zimu hrozia výpadky energií...

ÚSTUP ANGLOSFÉRY

Za odvolaním Johnsona treba však vidieť hlbšie geopolitické hľadisko. To chce menšie vysvetlenie. Západ svoju prosperitu a blahobyt postavil v dvoch pilieroch. Prvý bol technologický náskok, ktorým sa začala priemyselná revolúcia, čo sekundárne umožnilo vytvoriť systém koloniálneho panstva. Druhým pilierom bolo následné vykrádanie a vykorisťovanie zvyšku planéty. Dynamika rastu Západu na čele s USA sa však vyčerpáva už od

Pozdrav na rozlúčku

osemdesiatych rokov. Západ technologicky dobiehajú nové rozvíjajúce sa ekonomické centrá, nepatriace pôvodne k zlatej miliarde. Len jeden príklad: najväčším výrobcom technologicky najmodernejšieho produktu určujúceho globálne trendy vývoja a ekonomiku, teda v dnešnej ére čipy, vyrába taiwanská TSMC. Aj druhý pilier Západ práve stráca – vojnou s Ruskom. Po páde ZSSR západný kapitál sa mohol na čas nasýtiť drancovaním východného bloku, najmä Ruska s jeho gigantickým nerastným bohatstvom, a rozvíjať sa vďaka lacným energiám a emitovaním svojej meny, ktorá nebola krytá reálnym výkonom ekonomik. Táto historická príležitosť anglosféry sa vyčerpala a premárnila zlou politikou v posledných dvoch dekádach. Západ musel

teda vyprovokovať Rusko k agresii, ktorá je síce objektívne porušením medzinárodného práva – z geopolitického hľadiska však nevyhnutným stretom, sankciami ho zlomiť a dostať do pozície z deväťdesiatych rokov a opäť sa nasýtiť jeho bohatstvom, predĺžiť tak svoju dominanciu a nabráť sily v konfrontácii s mohutnejúcou Čínou.

GEOPOLITICKÝ DOSAH

Londýn preto patrí medzi najväčších a najhlasnejších podporovateľov Kyjeva. Rusko sankčnú vojnu zatiaľ ustálo a hrozí, že strhne prípadným víťazstvom k vzbure celý globálny juh a nastupujúce ekonomické veľmoci voči systému postaveného na západnej kapitálovej dominancii.

Západ na čele s Veľkou Britániou momentálne prehráva vojnu o udržanie „svetového liberálneho poriadku“ – ako to priamo definoval Brian Deese, jeden z riaditeľov Národnej hospodárskej rady prezidenta USA v televízii CNN. A to má politický dosah. Je možné, že Johnson je len prvý z radu mnohých politických výmen v západných krajinách v najbližších dvoch rokoch. Johnsonov odchod je primárne vyvolanie personálnej zodpovednosti za neúspech vo vojne. Ten vyjadril odhodlanie zotrvať v úrade do zvolenia svojho nástupcu. Do boja o premiérsky post vstúpilo osem kandidátov. Splnil prvú podmienku – podporilo ich minimálne dvadsať poslancov. O konečnom víťazovi rozhodne hlasovanie medzi členmi strany vo viackolovom výbere. Výsledok bude známy 5. septembra. Najbližšie parlamentné voľby v Británii by sa mali konať najneskôr v januári 2025.

Mladú atletiku sprevádza nezújem a ľahostajnosť za ňu zodpovedných Smerujú do červenej knihy ohrozených druhov?

Text a foto: Vladimír MEZENEC

Keď sa vo verejnosti otvorí téma „školská mládež a šport“, mnohí tzv. zainteresovaní začnú viesť dlhé monológy o tom, ako úbohé školy nemôžu nič robiť, pretože im chýbajú peniaze, nezújem zo strany zriaďovateľov či nedostatok športovísk. Áno, niečo pravdy v ich slovách síce je, ale najdôležitejšie problémy spomenú iba niektorí, a to s poznámkou – nikde ich necitovať a najmä nemenovať. Pretože pravda je trochu trpkšia, než sa na prvý pohľad zdá.

Pozrime sa na mladú atletiku cez druhú najväčšie mesto v republike a Košický kraj, kde tím nadšencov okolo najúspešnejšieho slovenského bežca 20. storočia Jozefa Plachého už štrnásť rokov organizuje bežecké preteky Plachého míľa na vzdialenosti od 100 metrov (škôlkari) po 1 609 metrov (stredoškôláci). Podujatie sa vždy uskutočňuje bez platenia štartovného, s občerstvením, poskytnutým tradičným sponzorom a v zaujímavom prostredí či už na kvalitnej atletickej dráhe štadióna Technickej univerzity, na Hlavnej ulici, alebo v Mestskom parku. Prví traja v každej kategórii dostávajú hodnotné poháre, môžu sa odfotografovať so slávnou slovenskou športovou legendou... Aj keď medzi účastníkmi sú deti predškolského veku, tínedžeri i z pohľadu práva už dospelí občania, teda osemnásťroční, dohromady sa ich na štarte zide približne tristo. Na Košice to nie je veľa. Sú školy – od materských po stredné –, ktoré nechýbali na žiadnom ročníku a ich pedagógovia po skončení každého úprimne ďakujú za to, že ich zverenci mohli súťažiť na takomto zaujímavom a kvalitne pripravenom podujatí. Samozrejme, vzápätí sa nezabudnú opýtať, či o rok sa uskutoční opäť, a keď áno, ich žiaci na ňom určite nebudú chýbať. Skutočne pekné a hrejivé slová pre organizátorov, ale... Na druhej strane, žiaľ, približne polovica (tá väčšia) riaditeľov školských zariadení na pozvanie vôbec nereaguje. Nemusíme zdôrazňovať, že tým trpia najmä deti z „ich“ škôl. A možno aj celá slovenská atletika, ktorá takto prichádza o neobjavené talenty.

■ PLACHÉHO MÍĽA

Nielen však páni riaditelia, ale aj mnohí učitelia telesnej výchovy nemajú v tejto záležitosti čisté svedomie. Organizátori Plachého míľa si svojho času

V súčasnom období to mladí atléti nemajú na Slovensku vôbec jednoduché.

naivne mysleli, že najlepší čas na jej usporiadanie je piatok popoludní po klasickom vyučovaní v triedach a že sa teda o to viac dá energia a čas venovať mimoškolským (aj) športovým aktivitám. Títo telocvikári im však jednoznačne dali najavo: „V piatok popoludní odchádzame na víkend do svojich chalúp a chát alebo sa venujeme iným záležitostiam, pri ktorých si aj niečo zarobíme, tak nám dajte pokoj s takými podujatiami!“ Nuž, tu je každý komentár zbytočný...

Občianske združenie Olympijský klub Jozefa Plachého v Košiciach, ktorý je tradičným organizátorom Plachého míľa, sa predsa len rozhodol v tomto roku zorganizovať I. ročník majstrovstiev Košického kraja stredoškôlakov na jednu míľu – 1609 metrov chlapci, a 880 yardov – 804,5 metra dievčatá. Projekt zaujal aj príslušnú komisiu, preto Košický samosprávny kraj (KSK) dal nielen „požehnanie“, ale aj skutočne štedrú finančnú dotáciu. Teda nič neprekážalo tomu, aby sa pripravilo

naozaj zaujímavé a príťažlivé podujatie so solidným počtom účastníkov z Gemera, južného a stredného Zemplína, Abova i zo Spiša. Veď na prebehnutie spomenutých metrov nemusí nikto investovať peniaze do špeciálneho výstroja či náradia a najmä na behoch stále stojí kráľovná športu, teda atletika.

■ SKLAMANÉ OČAKÁVANIA

Zriaďovateľ štátnych stredných škôl rôzneho druhu KSK rozposlal s časovým predstihom pozvánky do štyridsiatich šiestich škôl v celom Košickom kraji. Usporiadatelia týchto majstrovstiev očakávali prihlášky približne od tristo chlapcov a dievčat. Ako sa neskôr ukázalo, boli to skutočne naivné predstavy. Na štartovnú čiaru sa postavilo spolu iba šesťdesiatšesť (!) stredoškôlakov, pričom z okresov Rožňava, Sobrance a Košice-okolie neprišiel ani jeden! Ale ani ostatné sa nemajú veľmi čím chváliť. Z osemnásťich štátnych gymnázií prišli na svoje krajské majstrovstvá iba z piatich

a dohromady ich bolo len devätnásť súťažiacich! Zo štyroch stredných zdravotných škôl nikto. A tak by sme mohli pokračovať. Pritom účasť z jednej školy bola neobmedzená a očakávalo sa, že z každej školy prídeme aspoň osem pretekárov, pretože sa bežalo celkovo v štyroch kategóriách, dvoch vekových plus ďalšie dve podľa pohlavia, a pritom sa v každej z nich zúčastnilo o prvenstvo v dvojčlenných družstvách.

■ SMUTNÉ PARADOXY

Objekt SPŠ stavebnej a geodetickej v Košiciach je približne dvesto metrov od štartu a cieľa I. majstrovstiev Košického kraja stredoškôlakov v behu na jednu míľu, resp. 880 yardov. Napriek tomu sa táto škola neprihlásila na toto podujatie. Je to nepochopiteľné o to viac, že žiaci často mávajú hodiny telesnej výchovy priamo v Mestskom parku, teda tam, kde viedli trate jednotlivých súťaží a budúci stavbári a geodeti, ako sa hovorí, by ich dokázali absolvovať so zaviazanými očami...

Zo SPŠ strojníckej trvá chôdza k miestu štartu asi desať minút. Okrem toho táto škola, ktorá v tomto roku oslavuje stopäťdesiat (!) rokov svojho trvania, medzi svojimi slávnymi absolventmi uvádza aj našu športovú legendu Jozefa Plachého. Napriek tomu ani z tejto uznávanej vzdelávacej inštitúcie ju na majstrovstvá kraja stredoškôlakov v disciplíne, v ktorej jej bývalý žiak dominoval na nejednom kontinente, neprišiel nikto reprezentovať. Pritom zástupca organizátorov bol osobne pripomenutý vedeniu školy i učiteľom telesnej výchovy, aby nezabudli vybrať kvalitných bežcov a prísť s nimi na štart. Na veľké a nemilé prekvapenie sa to však nestalo. Vraj pretekári aj boli, ale všetci pedagógovia boli takí obsadení, že nikto z nich sa nedokázal uvoľniť a ísť s nimi do Mestského parku.

Čo dodať na záver? Iba úvahu – ako by to dopadlo v iných slovenských krajoch? Zdá sa, že Košický kraj by nebol až taká smutná výnimka. Situácia iba odzrkadľuje stav slovenskej atletiky, v ktorej platí overená ľudová múdrosť, že výnimky potvrdzujú pravidlá. V súčasnosti síce na atletickom nebi zažiarila jedna-dve hviezdičky či dokonca sem-tam aj skutočná hviezda, ale v ich tieni sa skrývajú – z medzinárodného hľadiska – ani nie priemerné výkony slovenských reprezentantov.

Jozef Plachý ukončil svoju skvelú štrnásťročnú kariéru na úrovni svetovej špičky v roku 1982. Odvtedy sa neustále a neúnavne usiluje objaviť svojho nástupcu. Žiaľ, pri takých spôsoboch, aké vládnu v našom školskom športe i vo väčšine klubov a najmä nezújme zodpovedných sa mu to zatiaľ nedarí. Nešťácia však nádej...

■ VÝSLEDKY ŠAMPIONÁTU

Doteraz sme nespomenuli tých najúspešnejších, ktorí na I. majstrovstvách stredoškôlakov Košického kraja v behu na jednu míľu, resp. 880 yardov, nielen štartovali, ale potom aj vystúpili na stupeň víťazov a prevzali medaily za 1. – 3. miesta. Sú to Anna Šimková, Laura Hlebašková (Gymnázium Poštová 9, Košice), Nikolaeta Pappová (Gymnázium Veľké Kapušany), Diana a Daniela Bežovské, Giorgio Fešovič (Gymnázium Pavla Horova, Michalovce), Lenka Lacušová, Marko Fábry a Adrian Miško (Slovenská škola, Sečovce), Tomáš Kešefák, Dominik Šulák (SOS technická, Kukučínova 23, Košice), Tomáš Kancir (Stredná športová škola, Košice)...

Budeme o nich niekedy v budúcnosti niečo počuť ako o aktívnych a úspešných športovcoch? „Zlanári“ ich niekto do svojho atletického klubu a budú sa im venovať odborníci? Žiaľ, na týchto majstrovstvách sme nevideli ani jedného atletického trénera, i keď oddiely a kluby dostali informácie o tomto podujatí. Nuž, je tu veľa nezodpovedaných otázok, ktoré súvisia s neistou športovou budúcnosťou týchto talentov. Bohužiaľ, naše skúsenosti predurujú skôr pesimistické predpovede. Jednoducho, kráľovná športu na Slovensku v súčasnosti predstavuje chudobnú dámu iba so symbolickou autoritou...

Prvá slovenská olympijská medailistka Matylda MAREKOVÁ-PÁLFYOVÁ Slávna gymnastka z Kostolian nad Hornádom

Text a foto: Martina MATEČKOVÁ

V blízkosti Košíc sa nachádza obec Kostolany nad Hornádom, ktorá sa túli ku kostolnému návršiu sťa lastovičie hniezdo v Božej dlani. Obec bola okrem iných významných osobností rodiskom aj Matyldy MAREKOVEJ-PÁLFYOVEJ, slávnej gymnastky a prvej ženy slovenského športu, ktorá získala olympijskú medailu.

Kostolianskú rodáčku si 11. marca tohto roka v deň 110. výročia jej narodenia pripomenul Dom Matice slovenskej v Košiciach, MO MS v Košiciach spolu so starostom obce Kostolany nad Hornádom Mgr. Antonom Medvecom. K jej pamätnej tabuli, ktorá sa nachádza na budove Materskej školy, zavesili venček. Asistovali pritom detičky a učiteľky zo Základnej školy M. Kočanovej s riaditeľkou PaedDr. Jolanou L. Vámosovou a z materskej školy s riaditeľkou Mgr. Beátou Redajovou. Detičky pod vedením svojich učiteliek zaspievali pesničky o svojej škole a o športe. Starosta obce v krátkosti priblížil osudy Matyldy Marekovej-Pálfyovej. Vyzdvihol ju ako pozitívny športový vzor pre mladú generáciu.

Slávna gymnastka sa narodila

11. 3. 1912. V rodnom liste je zapísaná ako Matilda Vilma Pálfiová. V mladom veku prišla o mamu a vychoval ju otec. Ten u nej rozvíjal lásku k pohybu a podporoval ju v športových aktivitách. Prestažovali sa do Košíc, kde sa Matylda ako dvanásťročná stala členkou telocvičnej jednoty Sokol. Za TJ Sokol pretekala v ľahkej atletike, stolnom tenise, vo volejbale a v športovej gymnastike. V roku 1927 ju očarilo vystúpenie gymnastických družstiev žien a dorasteniek Československej obce

ČRTA

sokolskej v Košiciach. Pravdepodobne aj vďaka tomu sa začala venovať výlučne športovej gymnastike. Na prvých pretekoch v Prahe v roku 1932 dosiahla tretie miesto (náradie, prostocvik, ľahká atletika). Po škole pracovala v Košiciach ako korešpondentka najprv v stavebnej firme, v rokoch 1934 – 1937 vo Východoslovenských elektrárnach. Naďalej sa venovala športu a popri práci poctivo trénovala. Odmenou jej bola účasť na olympijských hrách v roku 1936 v Berlíne ako členka druž-

Spoločná fotografia pred materskou školou

stva ČSR. S osemčlenným tímom sa zaslúžila o striebornú olympijskú medailu v súťaži družstiev žien. Zároveň sa tak stala prvou Slovenkou, ktorá bola dekorovaná olympijskou medailou. Niekedy v tomto období už začína používať meno Matylda Pálfyová, pravdepodobne preto, že ju takto zvykli uvádzať české médiá. O dva roky neskôr sa zúčastňuje na MS v športovej gymnastike v Prahe. V súťaži družstiev

získala zlatú medailu a stala sa tak prvou slovenskou majsterkou sveta. Vo viacboji jednotlivých vybojovala bronzovú medailu. Po zrušení telovýchovných organizácií Matylda ukončila nádejnú športovú kariéru, pretože nechcela pokračovať pod hlavičkou telovýchovnej organizácie Hlinkovej gardy. Na šport však nezanevrela. V tom čase už bývala v Bratislave a pracovala v Západoslovenských elektrárnach. V Klube

slovenských turistov a lyžiarov sa venovala kanoistike a iným športom. Bola členkou Akademického speváckeho združenia, pretože vynikala aj v speve. S dirigentom združenia a zároveň hudobným skladateľom Jánom Cikkerom sa zasnúbila. Ale spoločná budúcnosť im nevyšla. Cikker na jej počesť zložil Scherzo pre sláčikové nástroje a symfonickú báseň Leto. V roku 1942 sa stala majsterkou Bratislavy v kajaku. Jej veľkou vášňou bolo parkúrové jazdenie. Často chodila jazdiť na statok do Brestovian, kde žila jej priateľka Bety Wielopolská. Pravdepodobne tu sa zoznámila so svojim budúcim manželom vojenským prokurátorom Ondrejom Marekom. Jazdecká vášň sa stala pre Matyldu osudnou. Jej obľúbenú kobyľku pri jazde v Brestovianoch vyplašil žrebec v stáde a kobyľka vyhodila jazdkyňu zo sedla. Tá zostala nešťastne zaseknutá v strmeni a zvierajú ju za sebou vláčilo po chotári. Keď sa ju podarilo vyslobodiť, bola už mŕtva. Matylda Mareková-Pálfyová zomrela 23. septembra 1944 vo veku iba tridsiatich dvoch rokov.

Slávnej gymnastke v Košiciach odhalili 24. septembra 2004 sklenenú pamätnú tabuľu v hale Východoslovenských energetických závodov. Od roka 2005 Slovenský olympijský výbor udeľuje na jej počesť Cenu Matyldy Pálfyovej. Cena je určená ženám za ich športové výsledky, angažovanie v športe a olympijskom hnutí.

Vyvrcholil pätnásty ročník duchovného a umeleckého sympózia Modlitba a umenie na pútnickej Skalke

Text a foto: Igor VÁLEK

V sobotu 16. júla vernisážou finišoval jubilejný 15. ročník výtvarno-literárneho sympózia ORA ET ARS – SKALKA v areáli kláštora na Veľkej Skalke neďaleko Trenčína. Podujatia jedinečného v prepojení duchovného a umeleckého života. Ora et labora – Modli sa a pracuj. Zásada sformovaná sv. Benediktom, jedným z patrónov Európy a otcom západných mníšskych reholí, vytýčila na hranici časov v 5. a 6. storočí zásadný smer rozvoja európskej kultúry.

V opátstve v talianskom Monte Cassino začalo ťlčiť srdce novej Európy. Tento tlkot rozniesli benediktíni po celom kontinente. V 11. storočí začalo biť i na starobylej Skalke prostredníctvom benediktínskeho mnícha a pustovníka Beňadika, ktorý tam žil spolu so svojim učiteľom Svorodom-Andrejom a okolo roka 1033 ako mučeník i zomrel. K úcte martyra bolo v roku 1224 založené benediktínske opátstvo, ktoré „kráčalo“ ďalej storočiami a prehlbovalo vyžarovanie autentického európskeho ducha.

■ BENEDIKTÍNSKA MISIA

Miňali sa storočia, menila sa i tvár starobylej Skalke. Duch však zostával a pomáhal obnovovať dobro evanjelia i dobro slovenskej kultúry. Kultúry národa, ktorý sa nechával formovať i cez benediktínsku misiu, no zároveň už od začiatkov prispieval ku kultúrnemu bohatstvu Európy. Tak je to i v dnešnom čase zjednocujúcej sa Európy, čase opätovného usporadúvania budúcej podoby jej ducha. Ducha, ktorý bude ovplyvňovať formovanie národných kultúr. Rovnako ako národné kultúry budú formovať pokladnicu európskej kultúry.

Malebný areál pútnickej Skalke sa stal miestom stretávania umelcov.

Organizátori preto už pred pätnástimi rokmi prišli s myšlienkou výtvarno-literárneho sympózia. Stretnutia výtvarníkov a literátov, ktorí sa pri tvorbe diel nechajú inšpirovať „mystériom“ prítomnosti i minulosti najstaršieho pútnického miesta na Slovensku. Farbou maliara, dätom sochára či literárnym perom pokúsia sa o dnešný pohľad na Malú a Veľkú Skalku, okolie, krajinu. Nadviazať na stredoveké legendy o sv. Svorodovi-Andrejovi a sv. Beňadikovi. Spojením sakrálneho a výtvarného/literárneho vytvoriť možnosť prezentovať svojím umeleckým vkladom Skalku. Ako miesto nezameniteľného a stáročiami

prevereného odkazu svätcov nášmu storočiu, miesto duchovnej obnovy a bohatšej umeleckej inšpirácie. Pozvaním umelcov vytvoriť tradíciu medzinárodných umeleckých stretnutí a príležitosť na vzájomné spoznávanie prostredníctvom kultúrneho života a umeleckej tvorby. Pripojiť sa k duchovnému odkazu tvorcu základov európskej kultúry sv. Benedikta a jeho nasledovníkov. Taký je myšlienkový extrakt sympózia ORA ET ARS – SKALKA.

■ ODKAZ SKALKY

Od začiatku až podnes pri ňom aktívne ako koordinátor sekcie výtvar-

Účastníci jubilejného ročníka výtvarného a literárneho sympózia Ora et Ars

níkov a či aj hlavný tvorca mimoriadne kvalitného katalógu stojí všestranný výtvarník Jozef VYDRNÁK. Poskytol nám krátke interview:

Aké boli začiatky sympózia a v čom je podľa vás jeho najväčší prínos?

Autorkami ideovej myšlienky boli vtedajšie pracovníčky Útvaru kultúry mesta Trenčín Terézia Niková, Hanka Gallová a Janka Masárová. Ako sa píše v preambule sympózia, podujatie má za cieľ spropagovať najstaršie nemariánske pútnické miesto na Slovensku. Prihlásiť sa k odkazu sv. Benedikta a jeho nasledovníkov – benediktínskych pustovníkov zo Skalke sv. Andreja-Svorada a Beňadika. Podujatie sa koná v júni v areáli Malej a Veľkej Skalke pri Trenčíne so súhlasom nitrianskeho sídelného biskupa Jeho Excelencie Mons. Viliama Judáka. Do sympózia „sme išli“ vo viere podporiť myšlienku pozývania výtvarníkov a literátov do mesta Trenčín, s primárnym cieľom ich tvorby na Skalke.

Čo ponúka takéto reálne prepojenie silnej časti kresťanskej tradície a súčasného umenia?

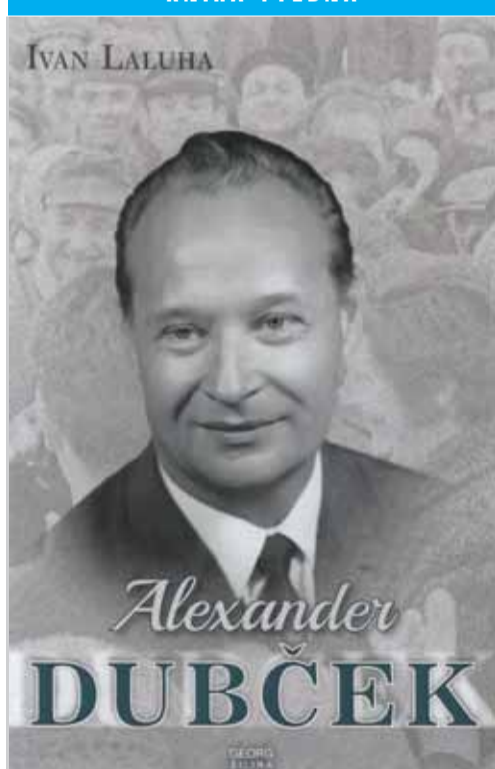
Koncom deväťdesiatych rokov vyslovil v ateliérovej diskusii so štu-

dentami prof. Longauer zaujímavú myšlienku: „Nie je najdôležitejšie, aby písmenko bolo na plagáte trošku vyššie alebo nižšie, viac vpravo alebo vľavo, podstatné je, aby výtvarník mal vyjasnenú životnú filozofiu.“ Chcel pripomenúť, že i obrovský talent, keď nesprávne nasmeruje svoje aktivity, dielo, je potom viac na škodu ako na osoh. To sa netýka iba umenia. Pretože všetci, čo sme boli na Skalke, aj všetci na našom krásnom Slovensku sme obdarení určitým talentom, schopnosťami. No a to, ako s nimi nakladáme v práci, rodine, živote... Či všetko sústreďujeme len na svoje osobné blaho, bohatstvo, alebo z neho vieme časť poskytnúť na adresný či všeobecný úžitok, všeobecné blaho, riadi a usmerňuje naša životná filozofia. Tá pochádza z duchovnej podstaty človeka, z jeho vnútorného presvedčenia. Myslim si, že Skalka je dobré miesto na periodické návraty, na pripomenutie tisícročných kultúrnych a civilizačných koreňov slovenského rodu i na zamyslenia nad smerovaním každého z nás. Nad našou životnou filozofiou i nad tým, ako nakladáme s talentmi a schopnosťami, ktoré nám boli zverené.“

Nová memoárová kniha prof. Ivana LALUHU o legendárnom politikovi

Alexander Dubček ako nádej premien

KNIHA TÝŽDŇA

Minulý rok sme si pripomenuli sté výročie narodenia Alexandra Dubčeka, výraznej osobnosti moderných slovenských dejín, charismatického politika, ktorý svetu ponúkol novú víziu politického systému a sociálne spravodlivej spoločnosti. edným z najbližších spolupracovníkov Alexandra Dubčeka bol profesor Ivan Lалуha, s ktorým sa stretávali počas normalizačného procesu a tiež aj po opätovnom vstupe Dubčeka do politiky. Je autorom viacerých kníh, článkov a štúdií venovaných Dubčekovi a historickým faktom, ktoré viedli k reformnému procesu. V týchto dňoch sa k čitateľovi dostáva kniha, ktorá ma príznačný názov Alexander Dubček. Vznikla na pamiatku stého výročia narodenia politika, pozostáva z výberu článkov a kapitol z kníh profesora Láluha a prináša čitateľom aj menej známe udalosti z Dubčekovho života, ktorých bol autor svedkom.

Kniha bola uvedená do života za účasti autora a ďalších známych osobností. Nechýbala medzi nimi starostka obce Uhrovec Ing. Zuzana Máčeková, neúnavná propagátorka tradícií a osobností Uhrovca, ktorá ich pamiatku nielen udržuje, ale neustále nachádza nové a nové podnety na ich propagáciu a ukotvenie v povedomí občanov svojej obce, ale i širokej slovenskej verejnosti. Knihu uviedla do života vnučka Eva Dubčeková, dcéra posledného žijúceho potomka Alexandra Dubčeka syna Milana. Po úvodnom slove sponzora knihy JUDr. Petra Korca si vnučka pred seba položila malú bustu svojho starého otca, ale slzy dojatia jej nedovolili predniesť širší príhovor. Napriek tejto skutočnosti to bola najkrajšia promócia knihy, akú si mohol jej starý otec želať. „Slzy majú silu hlasu,“ tvrdí antický filozof a tomu „hlasu“ všetci zúčastnení porozumeli aj dnes. Porozumeli hlbokému citu, ktorý Alexander Dubček vnášal do každodenného života svojej rodiny a tento hlboký záujem o človeka preniesol aj do svojho politického postoja a verejného života. Profesor Láluha nazval Alexandra Dubčeka politikom nádeje.

Dáša MACHALOVÁ

MEDAILÓN

„Je krásnym príkladom autorky, ktorá si popri každodennej profesii výtvarného pedagóga nachádza čas, sústredenie a tvorivú energiu na pestovanie svojho talentu. Jej šperky sú unikáty, v komorných reliéfoch zanecháva jemný autorský rukopis a je v nich nespútaná. Jej treťou polohou je medailérska tvorba...“ To sú slová, ktoré svojho času zazneli na vernisáži jednej z autorských výstav Evy HARMADYOVEJ. Rodáčky z Trenčína, oceňovanej medailérky, autorky reliéfov, šperkov i plastík.

Umelkyňa spája poriadok s hľadačstvom

Prerazila medzi svetovú medailérsku špičku. Dôkazom je ocenenie na Medzinárodnom bienále súčasnej medailérskej tvorby v portugalskom Seixale. Alebo aj mimoriadna cena na medzinárodnej výstave Hranice a hraničné prípady v medailérstve v Budapešti za kolekciu medailí. Harmadyová je absolventkou Strednej umelecko-priemyselnej školy v Kremnici v odbore umelecké odliovanie kovov. Absolvovala aj štúdium na Pedagogickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a v súčasnosti žije, tvorí a pôsobí na ZUŠ v Novom Meste nad Váhom, kde pripravuje generácie umelcov. Zjednodušene by sme mohli povedať, že jej tvorba je rôznorodá, no priam zásadne je spojená s prírodnými materiálmi, dominuje kov, drevo, kameň... Výslednicou pozoruhodných snažení, umenia, talentu, kumštu, zápalu i trepezlivosti sú artefakty reliéfných sochárskej „proveniencie“, medaily, šperky, nápadité plastiky (z kameňa aj dreva). Je dobré, že tvorbu prezentuje na individuálnych a kolektívnych výstavách doma aj za hranicami Slovenska. Ako členka Združenia medailérov Slovenska sa zúčastňuje na prehliadkach medailérskeho umenia FIDEM a nečudo, že jej diela sú obohatením múzejných, galerijných a súkromných zbierok. Zúčastňuje sa na umeleckých sympóziách, aktuálne Ora et Ars v Skalke nad Váhom (článok vedľa).

Igor VÁLEK

HUMORESKA

Milí občania, ku komu sa zatiaľ nedostali informácie od našich parlamentných poslancov o šetrení, môže si ich prečítať v tomto čísle vašich vládnoparlamentných novín. Vami zvolení poslanci zistili, že ceny potravín stúpili, podľa nich o vyše trinásť percent. Nečakali na našu pomoc pre nízkoprijímové skupiny obyvateľstva. Pomohli vám sami. Dobrou poslanceckou radou; občania, znížte spotrebu potravín o trinásť percent. Cena masla stúpa trojnásobne? Natierajte si chlieb len do jednej tretiny. Samozrejme, krajec zmenšený o trinásť percent. Osvojili sme si túto metódu pomoci.

Ceny pohonných hmôt stúpili na dvojnásobok. Znížte spotrebu na polovicu. Nemci nám odporúčajú sprchovať sa v dvojici. Dochádzate autom do práce? Jeden

nikov. Na dvestoštyridsiatom treťom rokovaní sme sa dohodli, že sa bude konať dvestoštyridsiate štvrté rokovanie. Rokovania spejú k dohode. Zatiaľ len o konaní dves-

tomôžu. Občania, pri varení málo využívate fyzikálne zákony. Keby ste sa boli lepšie učili, vedeli by ste, že na Gerlachu voda vrije už pri deväťdesiatich stupňoch, na

cie pre organizovanie festivalov začínajú prinášať ovocie. Po tohoročnom úspechu propagácie viery, lásky a tolerancie na pohodovom festivale za účasti najvyšších predstaviteľov štátu dotácie zdvojnásobíme. Vo festivalovom duchu sekularizácie prefinancujeme vystúpenia folklórnej skupiny Canibals z Tichomoria. Na každom festivale predvedú svoj obľúbený ľudový zvyk – varenie misionárov v kotle. Súčasťou festivalov budú zároveň dýchové pochody okolo kotla, testovanie a očkovanie. Účasť mamičiek s deťmi a dôchodcov bude povinná. Pochvalu od EÚ a Ameriky si musíme zaslužiť. Ako hovorí porekadlo – aj keby na chleba nebolo.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Vládnoparlamentné noviny o šetrení u nás

deň tam, druhý deň späť. Sanitky budú chodiť kumulovane. Nepôjdu k jednému prípadu. Vyčkajú, kým sa nevyskytne ďalší urgentný prípad. Pri jednom výjazde záchranári takto zachránia rovno dve osoby. Mali by teda dostať polovičné platy. Lenže my si ich prácu vážime. Terajšie, v podstate dvojnásobné platy im ponecháme. Myslíme aj na ostatných zdravot-

toštyridsiateho piateho rokovania. Uskutoční sa pravdepodobne koncom budúceho roka. Zatiaľ sme sa nedohodli, kto s kým bude o čom rokovať, ale pozície strán sú jasné. To, čo sme im my sľúbili, to im nikto nedá. Ministerstvo financií otáča každé euro tri- až štyrikrát. Pomaličky a sústredene. Zdravotníkom sa z toho údajne krúti hlava. Ale ved' sú zdravotníci, nech si

Mount Everestu pri sedemdesiatich. Úspora energii desať až tridsať percent. Cestou hore sa zahrejete aj bez kúrenia. Aby sa to naučili aspoň vaše deti, učiteľom sme už pomohli. Vyššíli sme im platy o desať percent. Ceny síce zatiaľ stúpili o trinásť percent, ale nemôžu povedať, že nedostali, čo chceli. Ďalšie pozitívne správy sú z oblasti kultúry. Finančné dotá-

Stretnutie Slovákov z jazykovo a národnostne zmiešaných území SR O aktuálnych problémoch spolužitia s menšinami

Text a foto: Tatiana TOMKOVÁ

Matica slovenská v spolupráci so Strediskom národnostných vzťahov MS, s Členským ústredím a s Domom MS v Rimavskej Sobote usporiadali 21. júna 2022 v Dome MS v Rimavskej Sobote Stretnutie Slovákov z jazykovo a národnostne zmiešaných území SR.

Témou stretnutia bolo hodnotenie postavenia Slovákov a používania slovenského jazyka, situácia slovenskej kultúry, skupovanie slovenských nehnuteľností a iných slovenských reálií pre vlastníkov v zahraničí a ďalšie aktuálne problémy spolužitia s menšinami. Na stretnutí sa zúčastnil správca MS Maroš Smolec, podpredseda MS pre slovenské zahraničie a jazykovo zmiešané územia Marek Nemeč a tajomník MS pre národnostné vzťahy Viliam Komora. Hneď v úvode sa načrtla problematika skupovania nehnuteľností Maďarskom na území Slovenskej republiky. V referátoch odznela problematika nesprávneho používania tabúl jazykovej menšiny na budovách štátnych organizácií, dvojzručné označovanie ulíc poukázaním na zákon o štátnych

O problémoch Slovákov na juhu našej krajiny diskutoval s matičiarmi správca MS Maroš SMOLEC (druhý zľava) a druhý podpredseda MS Marek NEMEC (druhý sprava).

symboloch. Nezabudlo sa ani na problémy v školstve.

Podujatie prítomným ukázalo, že problematika spolunažívania s menšinami má niekoľko rovin, ale dôležité je upriamiť pozornosť na prístup k budovaniu národného povedomia a vzdelávaniu k národnému povedomiu. Zaznelo tu veľa zaujímavých a kreatívnych myšlienok. Pozornosť sa upriamila aj na blížiaci sa komunálne voľby a výzvu pre Slovákov žijúcich na zmiešanom území, aby do pozícií starostov a primátorov volili zásadne Slovákov.

Na záver sa účastníci zhodli na uznesení, že nesúhlasia a protestujú proti skupovaniu nehnuteľností, ktoré sú väčšinou kultúrnymi pamiatkami a národnými kultúrnymi pamiatkami v Slovenskej republike, iným štátom – Maďarskom.

Po dvadsiatich dvoch rokoch v centre Békéšskej župy Deň Slovákov v Maďarsku po sarvašsky

Zuzana PAVELCOVÁ

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku každoročne pripravuje Deň Slovákov v Maďarsku, ktorý sa práve v tomto roku konal opäť po dvadsiatich dvoch rokoch v Sarvaši pri príležitosti 300. výročia jeho osídlenia Slovákami. Za Maticu slovenskú podujatie navštívili prvý podpredseda Matice slovenskej Marek HANUSKA a riaditeľka Krajského múzea Matice slovenskej Zuzana PAVELCOVÁ. Za účasti významných hostí z domova i zo zahraničia celodenný program otvorila výstava v Slovenskom pamiatkovom dome z roka 1885.

V súčasnosti vyše sedemtisícový Sarvaš Slováci mohutne osídliť pred tristo rokmi. Lenže pri sčítaní obyvateľstva v roku 2011sa tu k slovenskej národnosti prihlásilo už ani nie jedenáť percent krajanov. Mestu v minulosti prisúdili prívlastok intelektuálneho centra Békéšskej župy – nachádzalo sa tu viacero významných vedeckých a vzdelávacích inštitúcií, ako sú Vysoká škola Samuela Tešedíka, Výskumný ústav zavlažovania, Výskumný ústav šľachtenia rýb... U nás ho poznáme najmä v spojitosti s menom evanjelického kňaza Samuela Tešedíka, ktorý sa do miestnych dejín trvale zapísal zlatým písmom, veď sa zaslúžil o založenie prvej poľnohospodárskej školy v Európe, aj o zvedenie

mesta výstavbou ulíc do šachovnice. Dal vybudovať prvú školskú budovu, ktorá dodnes stojí, a podpísal sa i pod vznik starého evanjelického kostola. Sarvaš preslávil aj Milan Rastislav Štefánik. Na tamojšom gymnázium v roku 1989 zmaturoval.

V starej školskej budove, kde sa dnes nachádza Tešedíkovo múzeum,

z Maďarska; plaketu Pro Cultura Slovaca dostali hudobná pedagogička Mariena Stankovičová Kriváková zo Srbska a učiteľ a krajský pracovník Vlatko Miksádz chorvátskeho Iloku.

Výstavu prác sarvašských slovenských tkáčov z dielne Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku

Slávnostné odovzdávanie cien Slovákov žijúcim v Maďarsku sprevádzal kvalitný kultúrny program.

porota udelila vyznamenania Pro Cultura Slovaca za významné počiny krajanov v oblasti kultúry. Cenu získali harmonikár Ondrej Maglovský zo Srbska a Folklórny súbor Furmička

a mesta Sarvaš uviedla citarová skupina z miestnej Slovenskej základnej školy.

Ekumenická pobožnosť, ktorá sa slúžila v Starom kostole, poskytla

priestor na udelenie ďalších cien Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku – Za tú našu národnosť. Ceny si prezvali krajanky Rozália Izingová Pruzinová, Anna Franková, Ruženka Komjáthiová a Zuzana Szabová. Cenu Štefana Lamihov v tomto roku udelili riaditeľke Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Kataríne Királyovej.

Za účasti viacerých sprievodných programov, hudby, tanca i vône slovenských dobrôt návštevníkov lákala krása i farba domácich výrobkov, ktoré ponúkal slovenský jarmok z rozličných slovenských obcí rozprestierajúci sa pred hlavným javiskom. Na jeho doskách sa postupne prezentovali folklórne a spevácke zoskupenia z rozličných oblastí obývaných Slovákami.

Na krajskom snemovaní udelili Ceny Ondreja Štefanka Na Dolnej zemi slávnostne i odborne

Text a foto: Zuzana PAVELCOVÁ

Udeľovanie ceny Ondreja Štefanka sa v tomto roku uskutočnilo netradične v neskoršom májovom termíne. Po niekoľkoročnej prestávke pandemickej situácia povolila také krajské snemovanie, na ktorom sa sústredilo dolnozemske bytie v celej svojej spolkovej, vedeckej i záujmovej podstate.

Na počesť Ondreja Štefanka, významnej osobnosti slovenského hnutia v Rumunsku, spisovateľa, prekladateľa a šéfredaktora krajských periodík, Kultúrna a vedecká

spoločnosť Ivana Krasku v spolupráci so Svetovým združením Slovákov v zahraničí udeľujú cenu nesúcu jeho meno (spravidla) dvom

SLOVÁCI V ZAHRAŇIČÍ

významným osobnostiam. V roku 2022 túto cenu získali Pavel Bujtár z Rumunska a Martin Prebudila zo Srbska za príspevok k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničnom svete a Alžbeta Hollerová-Račková z Maďarska za príspevok k rozvoju,

organizovaniu a diverzifikácii kultúrneho života a spolkovej činnosti v slovenskom zahraničnom svete. Na slávnostný ceremoniál za účasti významných hostí zo Slovenska, Srbska, z Maďarska i Rumunska nadviazala dvojdná konferencia so zameraním na Osobnosti dolnozemskej Slovákov v literatúre a umení. Vyše tridsať referujúcich sa zameralo na parciálne výskumy života a diela osobností literatúry, výtvarného umenia, sochárstva i filmu. Za Maticu slovenskú sa prezenčne na konferencii zúčast-

Ceny Ondreja Štefanka si prevzali zaslúžilí Slováci z Rumunska, Srbska a Maďarska.

nila riaditeľka Krajského múzea Matice slovenskej Zuzana Pavelcová a riaditeľ Slovenského literárneho ústavu MS Július Lomenčík.

MATIČNÉ DEPEŠE

MINÁČOVA STOROČNICA
Predseda MS Marián Gešper a Vladimír Mináč ml. vás pri príležitosti stého výročia narodenia národovca, spisovateľa, publicistu a predsedu MS Vladimíra Mináča pozývajú 8. augusta do Bratislavy na spomienkové podujatie venované jeho pamiatke. Spomienkové podujatie spojené so seminárom, s odhalením busty a bohatým kultúrnym programom pripravili aj matičiari v Rimavskej Sobote.

KALINČIAKOVI V ZÁTURČÍ
Matica slovenská, MO MS v Záturči a v Sučanoch, OR MS Turiec, Jednota dôchodcov ZO Martin-Ladoveň, ECAV Martin-Záturčie srdečne pozývajú 14. augusta do Martina-Záturčia na spomienkovú slávnosť na spisovateľa, redaktora a pedagóga Jána Kalinčiaka pri príležitosti jeho dvojstého výročia narodenia.

PRO PATRIA OCENOVALA

Prvého júla na Bratislavskom hrade nadácia Pro Patria oceňovala významné osobnosti slovenského národného života. Laureátmi tohtoročného druhého ročníka sa stali vlastenci: literárny vedec, kulturológ a zakladajúci šéfredaktor Literárneho týždenníka prof. PhDr. Vincent Šabik, CSc., pomológ Dr. h. c., prof. Ing. Ivan Hričovský, DrSc., historik prof. PhDr. Matúš Kučera, DrSc., a spisovateľ a publicista Drahošlav Machala in memoriam.

GORAZDOV MOČENOK

Nitrianske biskupstvo, farnosť Močenok a OZ KREDIV pri príležitosti XXX. ročníka festivalu Gorazdov Močenok a liturgickej spomienky na sv. Gorazda a spoločníkov pripravili v Gorazdove pri Močenku 24. júla 2022 pontifikálnu svätú omšu. Hlavným celebrantom bol Mons. Viliam Judák, nitriansky biskup, a slávnostným kazateľom. František Rábek, ordinár OS a OZ SR.

JASENOVSKÝ VÝSTUP

V hornoturčianskej obci Jasenovo sa po dvojročnej pandemickej prestávke v utorok 5. júla uskutočnil už 23. ročník Cyrilo-metodského dňa a výstupu na Vyšehrad. Podujatie zorganizovala obec Jasenovo v spolupráci s Rímskokatolíckym farským úradom a Ev. farským úradom a. v. zo Slovenského Pravna, Okresnou organizáciou Únie žien Slovenska, DHZ Jasenovo a MO JDS.

VYHLIADKA NA ŽELEZNÍKU

Pred niekoľkými dňami v obci Sirk slávnostne otvorili novú oddychovú zónu – vyhlíadku nad Železníkom. Nová vyhládka sa nachádza nad baníckym kinom Železník, známym aj ako kino Stachanov. Ponúka dosiaľ nepoznaný, ale čarovný výhľad na okolie.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Desiateho júla podvečer sme si v Bazilike sv. Egidia v Bardejove pripomenuli svätých solúnskych bratov Cyrila-Konštantína a Metoda.

„Sviatok sv. Cyrila a Metoda sa u nás stal slávnosťou. Uctievať si ich ako tých, ktorí stáli pri kultúrnom a náboženskom zrode nášho národa. Ich vplyv – dedičstvo otcov, ako zvykneme hovoriť – cítiť dodnes,“ zaznelo v úvodnom slove za hlavného organizátora – Oblastného pracoviska Matice slovenskej v Bardejove.

Svätí bratia

V programe ekumenických slávností vierozvestov sv. Cyrila a sv. Metoda v Bardejove vystúpili Rímskokatolícky zbor pedagógov Collegium Cantorum pod vedením Mgr. Ivica Clementovej i Matičný spevokol Zborovčan pod vedením Mgr. Miroslava Micenka. Odzneli slová Proglasu, ktoré v staroslovensčine predniesla Mgr. Janetta Lišivková, a duchovnú slávnosť obohatila vystúpením aj gospelová speváčka FlyAn – Mgr. Jana Tomko Ferencíková.

Podakovanie za vydarené podujatie patrí Okresnej rade Matice slovenskej v Bardejove, Rímskokatolíckej farnosti sv. Egidia v Bardejove, dekanovi Marekovi Kreheľovi a Hornošarišskému osvetovému stredisku v Bardejove za pomoc a spoluprácu pri organizácii. Takisto aj prítomným hosťom: Mgr. Jánovi Velebírovi, farárovi ECAV v Bardejove, Mgr. Ivovi Petrovajovi, jerejovi pravoslávnej obce v Bardejove, PhDr. Martinovi Fejkovi, predsedovi Dozorného výboru MS, a Dušanovi Pribulovi, predsedovi Okresnej rady MS v Bardejove.

Hudba nás skutočne naplňa. Spev je pre nás zároveň aj rozhovor s Bohom, je to modlitba. Je to niečo, čo sa nedá len tak slovami opísať, je to emócia, zážitok. Ďakujeme za vierozvestov sv. Cyrila a sv. Metoda, ďakujeme cyrilometodským slávnostiam v Bardejove.

Gabriela KAŠČÁKOVÁ

OPRAVA

V SNN 14 sme v článku v rámci seriálu Milníky slovenskej štátnosti nedopatrením nesprávne zaradili fotografiu, ktorá nedokumentuje podpis Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky, ale zakladajúcu Deklaráciu vzniku budúceho zoskupenia Vyšehradskej štvorky zo dňa 15. februára 1991. Čitateľom nášho periodika sa ospravedľujeme.

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Oslavy zvrchovanosti Slovenskej republiky Prvý krok k slovenskej štátnosti

Od spolupracovníkov a dopisovateľov SNN Mateja MINDÁRA a Petra VRLÍKA

V týchto dňoch sme do redakcie matičných novín dostali viaceré príspevky našich spolupracovníkov o tom, kde všade sa na Slovensku sa rozohreli Vetry zvrchovanosti. Pripomenuli mimoriadne dôležitý dejinný medzník, keď 17. júla 1992 Slovenská národná rada prijala dôležitý dokument – Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky, čo bol prvý krok k slovenskej štátnosti. Prinášame postrehy dvoch z nich, ktoré v podstate vystihujú atmosféru týchto osláv.

Pri príležitosti tridsiateho výročia prijatia Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR a tridsiateho výročia zapálenia Ústrednej vetry zvrchovanosti usporiadal 9. júla 2022 Miestny odbor Matice slovenskej v Kremnici v spolupráci s mestom Kremnica a obcou Kremnické Bane oslavy zvrchovanosti v Geografickom strede Európy pri Kostole sv. Jána Krstiteľa v katastri obce Kremnické Bane. Spolu s predstaviteľmi Matice slovenskej – podpredsedom Marekom Hanuskom a tajomníkom Viliamom Komorom, sa na tejto akcii osobne zúčastnili aj bývalý predseda vlády SR Vladimír Mečiar, bývalý podpredseda vlády SR a poslanec NR SR Jozef Prokeš, súčasný poslanec NR SR, primátor

a starostovia okolitých miest a obcí a ďalší významní hostia politického a kultúrneho života. Zapálenie vetry sprevádzal bohatý kultúrny program. Na záver všetci prítomní zaspievali matičnú pieseň Kto za pravdu horí.

Pri tejto príležitosti je vhodné pripomenúť, že hlavným autorom myšlienky

Vetry zvrchovanosti je Peter Štrelinger. Ako redaktor matičných Slovenských národných novín spolu s Jánom Smolcom a Romanom Kaliským vyzval slovenský národ, aby týmto spôsobom oslávil po celom Slovensku vyhlásenie jeho zvrchovanosti. Matica slovenská v roku 2017 toto podujatie obnovila. Už tridsiaty raz si túto významnú dejinnú udalosť pripomenuli 15. júla 2022 aj obyvatelia Liptovského Mikuláša. Mesto dalo na Háj vybudovať malý amfiteáter, kde na začiatku spieval známy mikulášsky folklórny spevák Ján Svetlčan Majerčík. Potom už nastúpila mužská spevácka skupina Šambriční a zaspievala hymnu Slovenskej republiky. Moderátorka podujatia privítala primátora mesta a poslancu NR SR Jána Blcháča, jeho zástupcov Rudolfa Urbanoviča a Ľubomíra Triznu, poslankyňu NR SR Ľubicu Laššákovú, ako aj podpredsedu MS Mareka Nemca. Po pozdravných príhovoroch vystúpil matičný spevokol Senior s vencom národných piesní. Nádhernú vetry zapálili primátor mesta, jeho zástupcovia a podpredseda MS. Prijemnou bodkou bolo vystúpenie mladých matičiarov združených v bojovej skupine Mojmirova družina, v žiare vetry ukázali ukážky bojového umenia starých Slovanov.

Uskutočnil sa Krajský snem Matice slovenskej Košického kraja Sústredenie na ďalšie otázky činnosti

Text a foto: Tatiana TOMKOVÁ

Kultúrny dom v Gemerskej Polome začiatkom júla privítal matičiarov – delegátov a hostí Krajského snemu Matice slovenskej Košického kraja. Na stretnutí zhodnotili obdobie rokov 2016 – 2022, keď matičné organizácie v aktivitách obmedzila pandemická situácia. Nastal však aj čas zvoliť nové zloženie Krajskej rady KSK.

Úvodné slovo patrilo Ing. Zlatici Halkovej, riaditeľke D MS v Rožňave a doterajšej predsedníčke KR MS v Košickom kraji, ktorá pozdravila účastníkov a zároveň privítala aj pozvaných hostí: zástupkyňu starostky v Gemerskej Polome PhDr. Ivanu Antalovú, podpredsedu Dozorného výboru MS Martina Gallika, riaditeľa ČÚ MS v Martine Martina Hajníka.

Zástupkyňa starostky pozdravila všetkých prítomných a vyjadrila potešenie, že rokovanie krajského snemu MS sa uskutočňuje na území obce. Delegátom snemu priblížila vývoj obce, ktorá práve oslavuje 740. výročie vzniku. Spomenula aj aktivity domáceho FS Dolina, detského FS Bambuchy, mládežníckej hudobnej skupiny Mrzukanti. Pripomenula významné osobnosti Gemerskej Polomy – Petra Kellnera Hostinského, spisovateľa, historika, príslušníka štúrovej mládeže, ktorý 4. augusta 1863 bol pri založení MS; Petra Madáča, stoličného lekára, dok-

Delegáti a hostia krajského snemu MS Košického kraja

tora medicíny, fyzikusa Gemerskej župy; profesora Štefana Chochola, vedeckého pracovníka a pedagóga v odbore cestné staviteľstvo. V rokoch 1970 až 1976 bol ministrom školstva; docenta Juraja Žúdela, DrSc., pedagóga a vedúceho pracovníka Geografického ústavu SAV.

Riaditeľ ČÚ MS v Martine Martin Hajník pozdravil prítomných v mene

ústredia MS a jej predsedu JUDr. Mariána Gešpera. Popri rokovaní zdarný priebeh a Zlatici Halkovej, ktorá viedla rokovanie, odovzdal kytku kvetov.

Počas pracovnej časti delegáti snemu za predsedníčku KR MS KK opäť zvolili Zlaticu Halkovú. V dvanásťčlennej KR majú podľa stanov MS zastúpenie všetky okresy Košického kraja.

Na Fatranský Kriváň vystúpili matičiarci po päťdesiaty raz Na vrchole odhalili pamätnú tabuľu

V Turanoch začiatkom leta zorganizovali už 50. ročník výstupu na Veľký Fatranský Kriváň, vrchol ktorého sa nachádza vo výške 1 709 m n. m. Na tomto masovom turistickom podujatí sa na pozvanie družobného MO MS zúčastnili aj lehotskí matičiarci. Jedna, tá zdatnejšia, tretina zo skoro šty-

roch desiatok účastníkov zájazdu sa rozhodla absolvovať celý výstup zo základného tábora až na vrchol s prevýšením tisíc metrov. Ostatní sa kabínkovou lanovkou z Vratnej vyviezli do Snílovského sedla a k vrcholu Kriváňa im zostalo absolvovať jednu tretinu trasy pešo. Za krásneho slnečného

počas sa to väčšine účastníkov aj podarilo a odmenou na vrchole im bol okrem jubilejného účastníckeho odznaku krásny kultúrny program. Primátor mesta Turany Ing. Dušan Novýsedlák odhalil priamo na vrchole Kriváňa pamätnú tabuľu pri príležitosti 50. výročia organizovaného výstupu a po básni Mor ho! turianski a lehotskí matičiarci spoločne zaspievali niekoľko národných ľudových piesní.

Daniel PAVEL

ČITATEĽSKÁ SŤAŽ

V SNN č. 13/2022 sme sa v súvislosti s odhalením prvej pamätnej tabule v Petržalke pýtali na dlhodobé bydlisko herca Ladislava Chudíka. Správne odpovedali tí čitatelia, ktorí uviedli, že býval takmer štyridsať rokov na Starhradskej ulici v tejto mestskej časti Bratislavy. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Patrik Hlavanda, Trenčín; Jozef Behul, Banská Bystrica; Michal Drabik, Pozdišovce.

• V minulých dňoch sme si pripomínali jubileum Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR. Aké výročie oslávil tento významný dokument?

Svoje odpovede posielajte na známe redakčné kontakty aj elektronicky našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do vyjdenia ďalšieho čísla SNN.

(se)

PRIPOMÍNANIE SI

2. augusta

– pred dvestoštyridsiatimi piatimi rokmi vydala panovníčka Mária Terézia nariadenie o reorganizácii školstva v monarchii (1777); dokument prvýkrát vyslovil zásadu všeobecnej školskej povinnosti v Uhorsku a umožnil vytváranie škôl s vyučovacím materinským jazykom

– pred desiatimi rokmi zomrel arcibiskup, hlava pravoslávnej cirkvi na Slovensku Ján Holonič (1937 – 2012); do najvyššieho úradu nastúpil po slávnostnej intronizácii v roku 2006

3. augusta

– pred sto rokmi sa narodil akademický maliar Alojz Klimo (1922 – 2000); pracoval v oblasti maľby, kresby, grafiky, knižnej ilustrácie, monumentálno-dekoratívnej tvorby, venoval sa aj priestorovým objektom a tvorbe hračiek, ilustroval knihy pre deti a mládež

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil herec Ján Mistrik (1942); hral v divadlách vo Zvolene, v Martine, na Novej scéne v Bratislave, vo filmoch, v inscenáciách, vystupoval aj v rozhlase

4. augusta

– pred päťdesiatimi rokmi zomrel herec a divadelný režisér, scenárista a pedagóg Ján Jamnický, (1908 – 1972); v štyridsiatych rokoch patril k najvýznamnejším a najpozoruhodnejším osobnostiam slovenského divadla, nadväzoval na európsku avantgardu, venoval sa filmu, rozhlasovej práci, recitovaniu a učil na VŠMU

– pred desiatimi rokmi zomrel umelecký fotograf a dokumentarista Karol Kállay (1926 – 2012); svojim dielom zasiahol do viacerých fotografických odborov, no jeho talent sa najviac prejavil vo fotografickej reportáži, tak vytvoril dielo, ktoré ho zaraďuje na popredné miesto v našej fotografii a znamená prínos aj do svetovej tvorby

5. augusta

– pred osemdesiatimi rokmi sa narodil kameraman Igor Luther (1942 – 2020); spolupracovník Juraja Jakubiska, Andrzeja Wajdu či Volкера Schlöndorffa, podieľal sa aj na tituloch ako Vtáčkovia, siroty a blázni, Pechový bubieňok, ktorý dostal Oscara v kategórii cudzojazyčných filmov, Láska v Nemecku alebo Služobníčkin príbeh

9. augusta

– pred piatimi rokmi zomrel hudobník, skladateľ, klavirista a hráč na hammond organe Marián Varga (1947 – 2017); v roku 1967 sa stal členom kapely Prúdy, podieľal sa na albume Žvoňte, zvonky, neskôr založil skupinu Collegium musicum, ktorej albumy Konvergenzie, Zelená pošta, Collegium Musicum Live alebo Divergenzie predstavujú hlavné piliere česko-slovenskej rockovej hudby

10. augusta

– pred dvesto rokmi sa narodil spisovateľ a básnik Ján Kalinčák (1822 – 1871); štúrovec, prozaik, básnik, estetik, literárny kritik, pedagóg; autor romantizujúcej poézie a prózy, teoretik pokúšajúci sa formulovať estetické princípy romantizmu

– pred sto rokmi sa narodil spisovateľ, publicista, scenárista, redaktor a literárny kritik Vladimír Mináč (1922 – 1996); jeho prozaická, esejistická a publicistická tvorba takmer polstoročie dodávala impulzy vývinu nielen slovenskej literatúry, ale aj spoločnosti a kultúre, hlavnou témou diela bolo SNP ako východisko, ale aj historicko-spoločenské a mravné zázemie národného vedomia

Ludovít KUSAL